

Utvecklingsplan

NÄCKROSEN

2018–2040

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

AKADEMISKA HUS

Gothenburgs universitets strategiska lokalförsörjningsplan 2016-2040 reglerar universitetets långsiktiga lokalförsörjning i sin helhet.

Under denna ligger detaljerade utvecklingsplaner för universitetets byggnader och områden som tar sin utgångspunkt både i den aktuella verksamhetens behov, områdets fysiska förutsättningar och i riktlinjer ur den strategiska lokalförsörjningsplanen.

Innehåll

1	Utvecklingsplanen i korthet	4
2	Projekt Campus Näckrosen Göteborgs universitets vision och mål	6
3	Områdets framväxt	8
4	Området idag	14
5	Vision och mål för den fysiska utvecklingen	22
6	Utvecklingsplanens fem strategier	28
7	Framtidsbilder och scenarier	34
8	Trafik, parkering, angöring och tillgänglighet	36
9	Hållbarhet	38
10	Projektplan — ett levande dokument	46

Utvecklingsplanen i korthet

01

VARFÖR EN UTVECKLINGSPLAN?

Göteborgs högskola och sedermera Göteborgs universitet har alltsedan starten 1891 varit en integrerad del av staden och stadslivet. Näckrosenområdet bygger vidare på den traditionen.

För att utveckla cityuniversitetet och tillgodose verksamheternas långsiktiga lokalbehov tog universitetet 2016 fram ”Strategisk lokalförsörjningsplan 2016-2040” som bland annat föreskriver att universitetets samtliga byggnader och campusområden ska ha aktuella utvecklingsplaner som skapar beredskap för kommande förändringar och förkortar genomförandetiderna vid byggprojekt.

I skrivande stund pågår omfattande förändringar inom den Humanistiska fakulteten, den Konstnärliga fakulteten och universitetsbiblioteket, alla med verksamhet i området vid Näckrosdammen. Utvecklingsarbetet har förankrats inom universitetet och Göteborgs Stad genom Projekt Campus Näckrosen.

De nya verksamhetsidéerna har resulterat i behov av nya lokaler och går nu in i en genomförandefas med planering, projektering och byggande. Därför är det nödvändigt att redovisa helheten i ett dokument som visar möjligheterna att skapa en fysisk utveckling av ett levande universitetsområde mitt i staden.

”Utvecklingsplan Näckrosen” är framtagen i samverkan mellan Göteborgs universitet och Akademiska Hus. Dokumentet vänder sig i första hand till universitetets medarbetare och studenter, men också till arkitekter och stadsplanerare och till en intresserad allmänhet.

Utvecklingsplanen är ett levande dokument vars innehåll prövas åtminstone vart femte år.

KORT BAKGRUND

Stadsrummet vid Näckrosdammen togs för första gången i anspråk av högskolan i samband med att högskolebiblioteket uppfördes 1954, men planer på att utvecklas i området hade funnits sedan 1930-talet.

I planeringsdokument från 1950-talet definieras området kring Näckrosdammen som en ”universitetspark” och med utgångspunkt i den planen tillkom på 1960-talet den så kallade Språkskrapan. Den följdes på 1980-talet av en utbyggnad av biblioteket och av den lyckade etableringen av Humanisten.

På 1990-talet tillkom huset Artisten, som rymmer Konstnärliga fakultetens utbildningar för scen och musik. Dessa etableringar utgör de akademiska och rumsliga utgångs-

villkoren för vad som nu planeras.

De förbättrade kommunikationer som förväntas i samband med Västlänkens tillkomst gör området än mer strategiskt som plats för utbildning och forskning i en globaliserad tid. En nyckelfråga för utvecklingen av Näckrosenområdet är anknytningen till kommunikationer och stadsliv i det framtida Korsvägenområdet. Universitetet eftersträvar här ett nära samband för att garantera olika former av tillgänglighet, synlighet och interaktion med staden, men också för att stödja det flöde mellan Götaplatsen och Korsvägen som är ett mål för utvecklingen, såväl från stadens som från universitetets sida.

VISION OCH MÅL

”Näckrosen är en gränsöverskridande mötesplats för humaniora, konst och kultur. Ett område för olikheter mitt i Göteborg”

Utvecklingsplanen tar sin utgångspunkt i områdets befintliga byggnader och parkmiljö. Planen innebär att befintliga byggnader kompletteras och utvecklas med respekt för områdets natur- och kulturvärden. Projektet har ett särskilt fokus på olika dimensioner av social hållbarhet.

Utvecklingsplanen omfattar i första hand Akademiska Hus fastighetsbestånd i området med Fågelsången, Johannebergs-, Lundgrens- och Renströmogatorna som yttre gräns. Gatorna med angränsande stads- och parkrum bildar en randzon med överbyggande mötesplatser där universitetet och staden möts. I omgivningen pågår två större projekt som har betydelse för utvecklingsplanen. Dels utvecklingen av Korsvägen med station för Västlänken och dels om- och tillbyggnaden av Konstmuseet.

Ett mål med utvecklingsplanen är att genom nya byggnader för universitetets verksamheter också förstärka sambanden med staden. Initiativ till tydliga kopplingar mellan universitetsområdet och viktiga kulturinstitutioner vid Götaplatsen och Korsvägen, till Chalmers samt publika platser och stråk som Svenska mässan, Världskulturmuseet och Avenyn analyseras och gestaltas i utvecklingsplanen.

Attraktiva akademiska miljöer behöver närhet till varandra men också ett intressant urbant sammanhang, gärna med studentbostäder och ett levande internationellt orienterat, öppet och välfungerande kulturliv med möjligheter till möten mellan människor med skilda bakgrunder och erfarenheter.

Dessa samband utgör kärnan i det stadsintegrerade universitetet. Universitetet blir närvarande och synligt.

I kapitel 7 fördjupas en framtida bild av – och ett önskat scenario för – Göteborgs universitet i universitetsområdet vid Näckrosdammen.

Renströmsparken och området kring Näckrosdammen har bevarats och förstärkts, nya stråk och mötesplatser har skapats, en del nya byggnader har uppförts, några av de befintliga har byggts om, allt för att verksamheten ska få bästa möjliga förutsättningar.

Näckrosenområdet går från sluten baksida till att med sikte på 2040 vara en stadsintegrerad park för humaniora, konst och kultur - en miljö unik i Norden. Nya målpunkter, ändamålsenliga lokaler och en bättre integration i stadens gatunät gör området uppskattat och välanvänt av många olika människor och grupper. En plats för samverkan, såväl inom universitetet som med den omgivande staden.

Mål 1

En miljö som stödjer multidisciplinära samarbeten och samverkan med omvärlden

Mål 2

Ändamålsenliga utbildnings- och forskningsmiljöer, utvecklingsbara över tid

Vision

”Näckrosen är en gränsöverskridande mötesplats för humaniora, konst och kultur. Ett område för olikheter mitt i Göteborg”

Mål 3

En attraktiv och hållbar arbets- och livsmiljö

Mål 4

Närvarande och synligt i staden

Projekt Campus Näckrosen – Göteborgs universitets vision och mål

02

PROJEKT CAMPUS NÄCKROSEN

Projekt Campus Näckrosen drevs som ett verksamhetsutvecklingsprojekt under perioden 2012-2017 och arbetade fram målsättningar för universitetets framtida verksamhet i Näckrosenområdet. Arbetet skedde i samverkan mellan universitetsledningen, de berörda fakulteterna och universitetsbiblioteket. Kontinuerliga avstämningar gjordes också med Akademiska Hus, grannar, andra intressenter och Göteborgs Stad. Ett visionsdokument för områdets utveckling – med vision, bakgrund och idé antogs av projektets styrgrupp i maj 2015.

BAKGRUND

Humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet har stora framgångar med forskning och utbildning inom sina sex institutioner och Konstnärliga fakulteten är ett centrum i Europa för konstnärlig utbildning och forskning. Det Humanistiska biblioteket i Göteborg är ett av landets främsta universitetsbibliotek. Projekt Campus Näckrosen innebär en viktig satsning för fortsatt utveckling och för att skapa nya perspektiv, möjligheter och möten.

VISION OCH MÅL PROJEKT CAMPUS NÄCKROSEN

”En unik och kreativ mötesplats för humaniora, kultur och konst i Göteborg.”

Satsningen i Näckrosenområdet skapar unika förutsättningar för samarbete inom forskning, utbildning, konst, kultur och innovation. Under 2020-talet utvecklas universitetet inom Näckrosenområdet till en lokal och global träffpunkt för forskare, studenter, och allmänhet.

IDÉ PROJEKT CAMPUS NÄCKROSEN

I Projekt Campus Näckrosen skapas idén om en kunskapspark för humaniora, konst och kultur – en miljö som tidigare inte funnits i Norden. Humanister och konstnärer ska få fler och

nya möjligheter att upptäcka och samspela med varandra. Universitetsområdet ska bli en plats för möten och upplevelser, för nyfikenhet och vetgirighet. Musik, konst och litteratur samsas med offentliga seminarier och aktuella debatter. Här stärks Västsveriges kultur- och kunskapsprofil i den globala konkurrensen. Läget gör det naturligt för studenter, forskare och konstnärer att samspela med Göteborgs konst- och kulturinstitutioner och med det rika stadslivet runt Götaplatsen och Korsvägen.

Universitetet kommer att utvecklas på en plats med rika kulturarv. När verksamheterna i området förnyas sker det med universitetets valspråk i minnet, ”att förnya det som ärvt och att slå vakt om förnyelsen” och förändringen av Näckrosenområdet ska också bidra till universitetets arbete med hållbarhet.

Projekt Campus Näckrosen i korthet

- Göteborgs universitet samlokaliseras Konstnärliga fakulteten med Humanistiska fakulteten och Universitetsbiblioteket.
- Universitetets verksamheter sammanlänkas och kopplingar till kringliggande kultur- och kunskapsinstitutioner förstärks. Den ökade närheten mellan en större mängd människor skapar fler möten och samarbetsmöjligheter.
- Privata och offentliga aktörer som kan bidra till utvecklingen erbjuds möjligheter att verka i området.
- Universitetsbiblioteket med nya arenor blir en viktig mötesplats för studenter och lärare, men också för en bredare publik.
- Befintliga byggnader och parkrum i området tas till vara och vidareutvecklas.
- Ett kulturstråk etableras från Näckrosenområdet via Götaplatsens kulturinstitutioner och Stora Teatern till Göteborgsoperan. Universitetsområdet länkar samman stråket med muséerna vid Korsvägen och med stadens evenemangsstråk.

Projekt Campus Näckrosen har ett tydligt verksamhetsfokus, vilket ligger till grund för de mål och strategier som Utvecklingsplan Näckrosen 2017-2040 ska omsätta i byggd miljö.

GU Vision 2020

GU Strategisk lokalförörjningsplan 2016-2040

GU Projekt Campus Näckrosen 2012-2017

Områdets framväxt

03

FRÅN LANDERITRÄDGÅRDAR TILL OFFENTLIGA STADSRUM I PERIFERIN

När 1:e stadsingenjör Albert Lilienberg började stadsplanearbetet under senhösten 1907 fanns varken Korsvägen, Renströmsparken eller Götaplatsen. Han utvecklade först en syns av de bästa idéerna från en stadsplanetävling 1901 samt stadens därpå följande stadsplaneförslag 1904–1907 och tre år senare presenterade han en mer naturanpassad och realistisk stadsplan 1910. Under det följande decenniet utvecklades bärande idéer och planer för stadens södra periferi. När Jubileumsutställningen, som genomfördes under sommaren 1923, i februari 1924 började rivas var man övertygad om hur periferin i Johanneberg kunde utvecklas till ett nytt centrum i Göteborg och hur de tre platserna skulle hänga samman och utformas. De hade nu också fått namn och ingick i det allmänna medvetandet. Parallellt med att Lilienberg utvecklade stadsplaner för Kungssportsavenyns avslutning och Johannebergsområdet, dvs hela höjden från Gibraltargatan till Eklandagatan, pågick diskussioner om anordnandet av en internationell utställning i Göteborg som från 1915 fick stadens 300-årsjubileum som föremål. Utställningsplatsen var från början inte alls given, men frågan avgjordes då Ernst Torulf, en av stadens mer inflytelserika arkitekter som bland annat ritat Göteborgs högskola i Vasaparken och Ågrenska villan inom Lilienbergs plan för Lorensberg, hävdade att tillfället måste vara idealiskt för att slutligen, efter 50 år, få frågan om Kungssportsavenyns avslutning löst. Han föreslog att man borde undersöka ”huruvida inte tillräckligt med plats för utställningen kunde finnas på Landeriet Lyckan och Johannebergsområdet”. Förslaget hade påtagliga fördelar insåg alla. Entrén till utställningen ”kom i fonden av stadens huvudgata och i närmaste förbindelse med stadens centrum”, skriver Sigfrid Ericson och Arvid Bjerke, som tillsammans med Torulf och Lilienberg kom att utveckla utställningens arkitektur och stadsplan – ”Den offentliga plats, som i gällande stadsplan tänktes avsluta Avenyen – Götaplatsen – skulle kunna ingå i utställningen”. Så blev alltså Lilienbergs 1910–13 antagna stadsplan föremål för både permanent och tidsbegränsat byggande. Renströmsparken med omgivningar analyserades och evenemangsarkitekturen projekterades och byggdes som ett slags

fullskaletest inför den fortsatta planeringen av Johannebergs höjdområden mellan Gibraltargatan, Eklandagatan och Korsvägen. Det blev en grundlig analys av områdets karaktär och långsiktiga potential att bilda ett nytt centrum.

Lilienberg vann successivt erfarenheter från arbetet med Johannebergsområdet och huvudidéerna kan summeras:

- Johannebergshöjden (92-metershöjden) skulle accentueras genom en offentlig byggnad av något slag.
- Götaplatsen skulle bli en fond och samtidigt verka som ett slutet rum i Kungssportsavenyns avslutning.
- En utsiktsgata, Kullarnas väg, skulle understryka stadens karakteristiska topografi och förmedla en visuell kontakt mellan den nya och den gamla staden.
- Kvartersstadsbebyggelse skulle skapa en stadsmässig karaktär åt Södra vägen och Eklandagatans norra del, medan Johannebergs sluttningar skulle bebyggas med villor i grönska. På Johannebergshöjden skulle högre sammanhängande bostadskvarter skapa en välartikulerad siluett, en ”borgkrans”, vida synlig i stadslandskapet.
- I områdets mitt skulle finnas en (park)plats (Rundelsplatsen – senare Renströmsparken, med Näckrosdammen som ett kommande tillskott).
- Olof Wijksgatan skulle riktas mot 92-metershöjden, med en publik byggnad i fonden (först planerades en kyrka, ”Bergskyrkan”, men tio år senare ett handelsinstitut eller motsvarande symbolbyggnad för Göteborgs utveckling).
- Korsvägen, som kring slutet av 10-talet alltmer framträder som ett nytt betydelsefullt stadsrum, skulle få en tydlig entré till Renströmsparken på sin västra sida, en ensemble av grönska och trappanläggningar mellan en ny offentlig byggnad i söder och landeriet i norr.

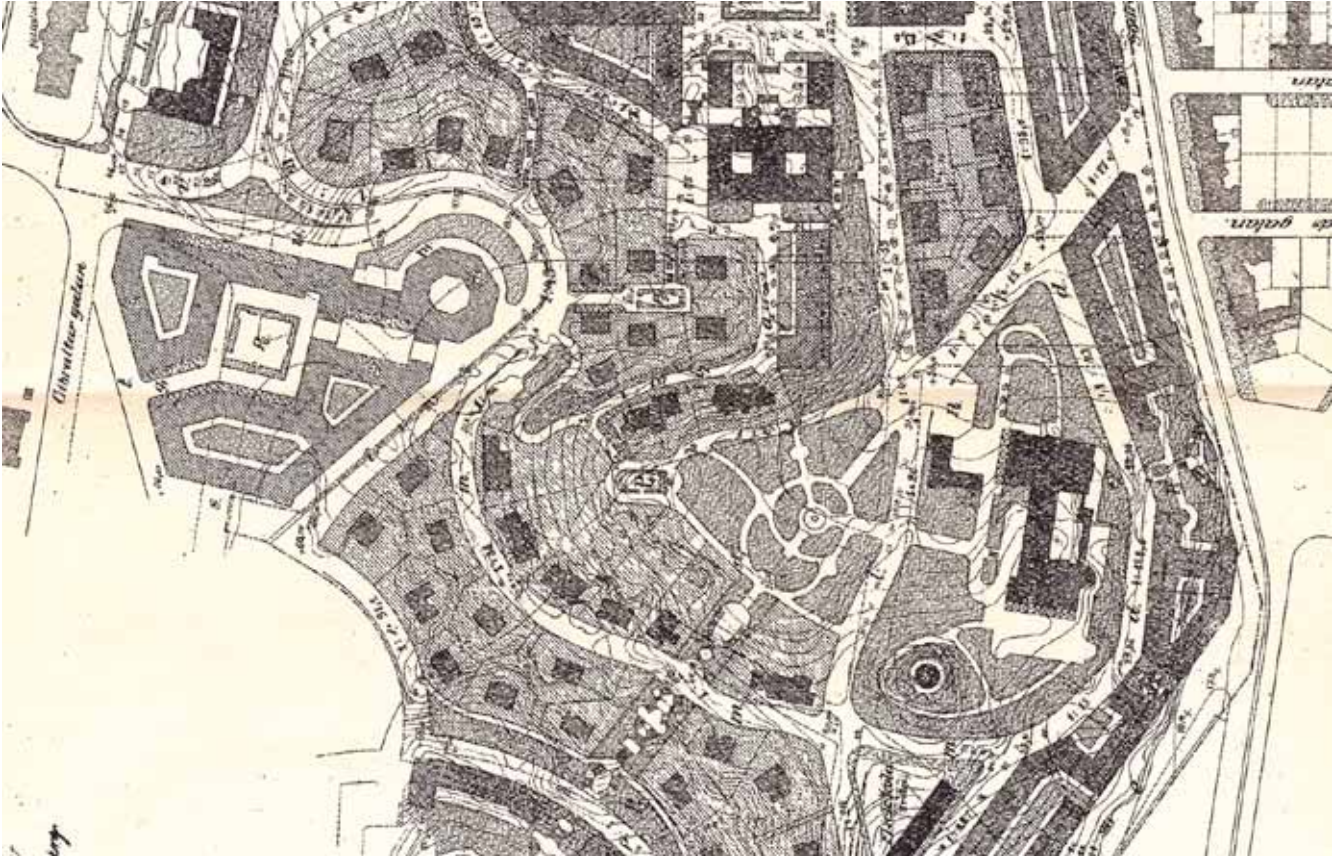
Argument för att inrymma delar av jubileumsutställningen för kulturella ändamål i permanenta byggnader fördes nu fram och idén att utveckla en ny Götaplats med ett konstmuseum föll i god jord samtidigt som det kuperade och trädbeväxta området söderut ansågs lämpligt för vackra utställningsarrangemang. Stadsfullmäktiges beslut att utställningen skulle förläggas inom planen för Lorensbergsområdet med huvudentré från Götaplatsen (som nu fått sitt slutliga namn) gjorde det nödvändigt att lösa Götaplatsens utformning samtidigt. Lilienberg tog initiativ till en allmän svensk arkitektävling om Götaplatsens ordnande som utlystes i april 1917. Förutsättningarna i tävlingsprogrammet var Lilienbergs fastställda plan för platsen och uppgiften att göra den till ”ett konstens centrum i Göteborg genom förläggande dit av byggnader såväl för de bildande konsterna målning och skulptur som för den sceniska konsten och musiken.”

Bebyggelseutvecklingen mot söder längs Stora Landsvägen, nu Södra vägen, kring Korsvägen 1910. Landerimarken ger succesivt plats för stadsutvecklingen, även om vissa huvudbyggnader står kvar.

Lyckans landeri, beläget ungefär där parkeringshuset intill Konstmuseet ligger idag. Rivet 1921 för att ge plats för Jubileumsutställningen 1923. Har givit namn åt Lyckans väg.

I Lilienbergs stadsplan 1910 får den blivande Renströmsparken sin karaktär. Ett mjukt, "grönt" Johannebergssrum, som samverkar med Götaplatsen, "ett av de stoltaste uttrycken för vårt medborgarsinne". Ett offentligt byggnadskomplex i parkmiljö (i parkens nedre del, mitten t.h.) skapar offentlig prägel åt den östra delen av landskapsrummet, som ytterligare förstärks av trappanläggningen som kopplar parkrummet till det nya stadsrummet Korsvägen (tidigare namnet på gatan förbi Liseberg). Olof Wijksgatan siktar in sig på 92-metershöjden.

JUBILEUMSUTSTÄLLNINGEN 1923 - ETT INTERMEZZO

Jubileumsutställningen ägde rum på Götaplatsen, i Renströmsparken, kring Korsvägen och runt Lisebergs landeri under fem händelserika månader kring sommaren 1923. Den temporära utställningsarkitekturen och stadsbyggnadskonsten är ett unikt inslag i Göteborgs stadsutveckling. När den revs efterlämnade den minnen, viktiga erfarenheter och bestående värden. "Utställningen måste få bli normgivande för denna plats", skrev arkitekten Carl Westman. Detta sällsamma mellanspel, detta intermezzo i Göteborgs stadsutveckling, skapade ett kulturarv som på lång sikt kom att ge upphov till urbana transformationer samt kulturella och socio-ekonomiska värden (Liseberg, Svenska Mässan, Naturhistoriska muséet, Botaniska trädgården, Slottsskogsvallen, Torslanda flygfält och Kungportsavenyns avslutning med Götaplatsens kulturbyggnader och Renströmsparken med Näckrosdammen). Man kan gott jämföra med moderna stadsutvecklingsprojekt som när till exempel Barcelona utnyttjade anläggningarna för sommarolympiaden 1992 till radikal stadsförnyelse.

STADSRUMMETS FÖRÄNDRINGAR

Bostadskvarteren utmed Södra vägen, Eklandagatan och Lundgrensgatan stod alla färdiga kring 1930, och Korsvägen, som tidigare betecknat vägen från Skånegatan österut till Underås bro

(nuvarande Örgrytevägen), blev under 1920-talet benämningen på det nya stadsrum som bildats mellan kraftfulla bostadskvarter, samt exportutställningens bibehållna byggnad Stora maskinhallen, som nu kallades Svenska Mässan.

Kvarteret öster om Konstmuseet, som i Lilienbergs planer var avsett för villabebyggelse, kom 1935 i stället att få offentlig prägel då Högre allmänna läroverket för flickor byggdes, med byggnadskropparna mot norr och öster och skolgården mot Sven Renströms gata (nuvarande Fågelsången) och Olof Wijkas gata.

Under 1940-talet började Lilienbergs idé, från planförslaget 1910, om ett större offentligt byggnadskomplex i Renströmsparkens östra del att realiseras. Två verksamheter var i behov av lokaler, den nyinrättade Hovrätten för Västra Sverige och Göteborgs stadsbibliotek, från 1961 universitetsbibliotek. År 1939 utlystes arkitekttävlingen om ett nytt stadsbibliotek i Renströmsparken (där Hovrätten nu ligger). Projekteringen av arkitekt Ärland Noreens vinnande förslag genomfördes 1940 och det kom att bli dessa ritningar som användes när slutligen biblioteket drygt tio år senare uppfördes i nuvarande läge. Hovrätten 1951–54 hade då redan uppförts 1947–48 efter ritningar av arkitekt Hakon Ahlberg. En "gracil byggnad, skraddarsydd för sitt ändamål" karakteriserade arkitekturprofessor Helge Zimdals byggnaden trettio år senare. Det var på 1940-talet som konceptet "byggnader i park" utvecklades och blev ledmotiv för Renströmsparkens bebyggande.

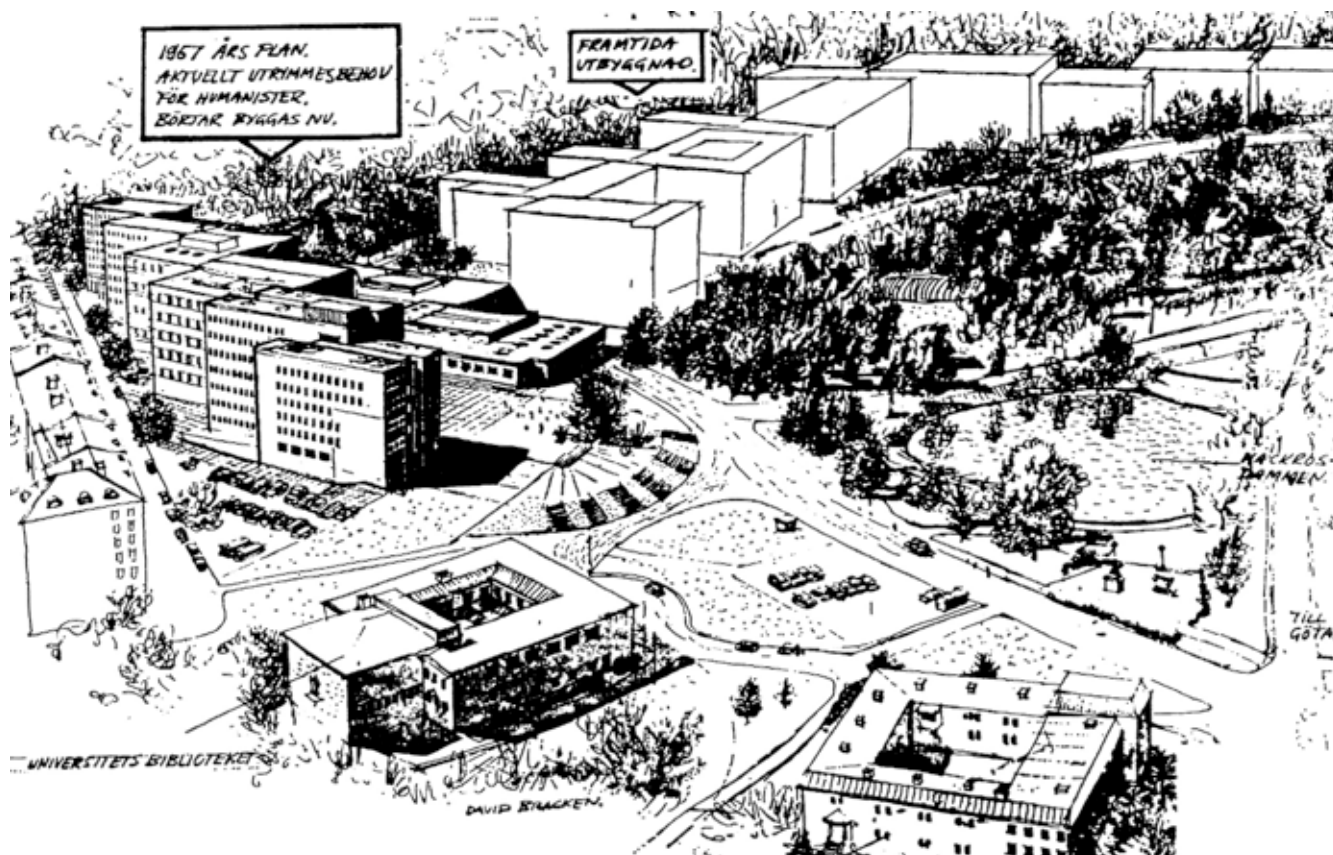
Vy över Jubileumsutställningen 1923. Utställningsarkitektens stora grepp på omgivningarna framgår tydligt i vyn ovan: Minareterna som markerar för de centrala rumsliga kopplingarna; den 20 meter höga Minneshallen som fond på höjden (där Humanisten idag bildar en blygsammare bakgrund), varifrån en linbana leder över till Liseberg; viadukten, kantad av salubodar (likt Ponte Vecchio i Florens), som leder över Södra vägen, Skånegatan och Korsvägen, en dynamisk plats som fått en kraftfull och festlig inramning av den resliga Kaffébyggnaden (25 m hög, t.v.). I förgrunden (t.v.) kan man ana Olof Wiksgatans verkningfullt avvikande riktning mot 92-metershöjden och hur Johannebergsgatan tränger sig fram mot Johannebergs landeri just bortom viaduktstråket. Såväl arkitekternas rumsliga organisation som arkitekturen och landskapsgestaltningen väckte stor nationell och internationell beundran.

ETABLERING OCH UTBYGGNAD AV UNIVERSITETET

Dryga decenniet senare behövde Hovrätten större lokaler och ett antal möjligheter prövades 1960–61. Det skedde i en tid då universitets expansionsplaner hanterades av Kungl. Byggnadsstyrelsen, sedan Göteborgs universitet blivit en statlig myndighet 1954. Då präglades synen på Renströmsparken som en ”universitetspark”. Byggnadsstyrelsens generalplan för området 1955 hade föreslagit ett massivt utnyttjande av parkens södra delar (se bild sid 11). Ansvarig utredningsarkitekt var Jaan Allpere, professor i arkitektur på KTH. Allpere analyserade även Hovrättsbyggnadens utbyggnadsmöjligheter 1957 och kom huvudsakligen fram till tre möjliga varianter: (1) en låg men bred byggnad utmed Johannebergsgatan, (2) ett punkthus med fem våningar mellan personalentrén österut och Johannebergsgatan, (3) två flyglar österut med en sammanbindande byggnadskropp utmed Johannebergsgatan som skapade ytterligare en gård. Mot denna aktuella bakgrund prövades 1960–1962 både på- och tillbyggnadslösningar, som i ett första skede utvecklade

Bild till höger: Plan över 1923 års utställningsområde. Här framträder Näckrosdammen som ett nytt stadsbyggnadselement på Renströmsplatsen, varifrån ”utställningsbacken” strävar upp mot 92-metershöjden vid sidan om Bergbanan som bekvämt angör toppen. Härifrån erbjöds milsvida utblickar mot gamla staden. Intill bergbanans station på höjdsplåten stod en fyr tillverkad av AGA och signalerade Johannebergsskummets närvaro i stadslandskapet. Götaplatsen var gent kopplad till exportutställningen (nu Mässan) genom ett tydligt stråk med trappanläggning förbi landeriet.

Generalplan för utbyggnad av Göteborgs universitet i Renströmsparken 1955. Arkitekt Jaan Allpere.

des av byggnadens arkitekt Hakon Ahlberg. Därefter fick byggnadsstyrelsens utredningsarkitekt Sven Lindgren uppdraget att söka ytterligare lösningar. Ett av Ahlbergs förslag var att förhöja hovrättsbyggnaden med en våning, medan alla övriga förslag prövade utbyggnader österut i anslutning till Johannebergsgatan och i de flesta fall med en förbindande gång från personalentrén.

Slutligen remitterades förslagen även till byggnadsnämnden i Göteborg, som inte fann något förslag acceptabelt på grund av dels "den känsliga miljön" och dels därför att byggnaden är "den enda exponenten av betydelse för arkitektur från 1940-talet i Göteborg. /.../ Om någon ytterligare lösning inte står till buds anser kontoret att en påbyggnad i en våning av befintlig byggnad orsakar de minsta olägenheterna." Den fortsatta utredningen inriktades på en påbyggnad, vilket var ett arrangemang som även arkitekt Hakon Ahlberg godtog, men sommaren 1964 kom ombyggnadsfrågan definitivt att falla. Trettio år senare, 1994, flyttade Hovrätten hela sin verksamhet till Broströmiarhuset vid Packhusplatsen. Året därpå inrättades Hovrätts huset i Renströmsparken till universitetsändamål efter ritningar av Wallinders Arkitektkontor.

Resultatet av de storslagna planerna i generalplanen från 1955–1957 blev till slut endast en sjuvåningsbyggnad, den s.k. språkskrapan, som ritades av arkitekterna Allpere & Melin och stod klar 1966. Generalplanen övergavs och efter ett nytt decennium av utredande utlystes en arkitekttävling 1978 som resulterade i att Coordinator arkitekter fick projektera Humanisten och Carl Nyrén Arkitektkontor Artisten. Byggnaderna stod inflyttningsklara 1984 respektive 1992.

Till- och ombyggnad Humanisten beräknas stå färdig 2019.

Humanistbyggnadens tillkomst i början av 1980-talet motiverades främst av behovet och möjligheten att samla de humanistiska ämnena i Göteborg kring deras viktigaste infrastruktur – biblioteket.

2015 utlyste Akademiska Hus och Göteborgs universitet ett parallellt uppdrag i samband med behovet av utbyggnad av den Humanistiska fakulteten, i syfte att samla humanisterna under ett tak. Uppgiften bestod i att skapa en tillbyggnad till fakulteten där gammalt och nytt måste smältas samman. KUB arkitekters förslag stod som vinnare. Projektet har kommit att omfatta 16.500 m² tillbyggnad, samt 14.500 m² ombyggnad. Inflyttning är beräknad till 2019.

Karta: Byggnadsår och kulturmiljöbeskrivning. Källa: "Fördjupad kulturmiljöbeskrivning för Korsvägen med omgivning" (2014), Antiquum

■ 1700-tal	■ 1930-1969	■ Viktiga spår från landeriepoken, känsliga för förändringar	○ Fondmotiv
■ 1800-tal	■ 1970-idag	■ Bebyggelse präglad av höga arkitektoniska anspråk och hög materialkvalitet	⋯ Viktiga siktlinjer
■ 1900-1929	■ Viktigt grönt samband	/// Äldre vägsträckningar, känsliga för förändringar	/// Viktiga spår från Jubileumsutställningen 1923

UTVECKLINGSOMRÅDET NÄCKROSEN SOM PALIMPSEST*

Universitetsområdet vid Näckrosdammen är liksom hela Renströmsparken en palimpsest. Historiska lager från stadsgrundningens tid på 1600-talet interagerar här med tecken från livet på donationsjordarna under 1700- och 1800-talen och kulturyttringar från landerierna Lyckan, Johanneberg och det närliggande Lorensberg. Stadsplaner av Eugen Thorburn och Albert Lilienberg kring sekelskiftet 1900 introducerade en ny tid med nya stadsrum och livsformer i stadsperiferin; den efemära jubileumsutställningen 1923 satte varaktiga intryck medan landeriet Lyckan utplånades; urbana miljöer ersatte rurala och södra stadsperiferin transformerades till fashionabelt centrum för konst, musik och skådespel kring Götaplatsen - och trafiken tätnade på Korsvägen som blev en plats söderut. Den tomma tomten på forna Lyckan intogs av ett flickläroverk på 1930-talet; parktomten i Renströmsparken där Lilienberg såg framför sig en över Korsvägen tronande offentlig byggnad intogs av en stor festlig restaurang under Jubileumsutställningen och sedan på 1950-talet av den växande akademins Universitetsbibliotek; Hovrätten hade strax innan tagit plats som granne intill Johannebergs landeri och det smala tegelkvarteret mellan Johannebergsgatan och Södra vägen.

Universitetsbiblioteket attraherade naturligt akademiska verksamheter likt en magnet och befordrade vid mitten av 1950-talet idén om en universitetspark kring kullen där Minneshallen tre decennier tidigare visuellt fungerade som en samlande trumpetstöt. Först kring 1980 expanderade universitetet med Humanisten på denna plats och drygt tio år senare med Artisten i 24:e kvarteret Tullgarn i Lilienbergs stadsplan, rätt över landeriet Lyckans forna byggnad och trädgård och "Fyrkanten" och "Långa gården", där 4,2 miljoner besökare flanerade under de fem månader Jubileumsutställningen varade. Näckrosen kom att bli en ackumulerad symbol för Renströmsparkens palimpsest genom att dammen som grävdes ur en sank plats i landeriet Lyckans ägor försågs med omgivande frodig trädgårdskonst och en mängd näckrosor som skapade ett crescendo i Jubileumsutställningens landskapskonst. I snart hundra år har kulturarvet behållit sin attraktionskraft.

* Palimpsest är en handskrift, vanligtvis på pergament, ibland på papyrus, vars text skrapats och tvättats bort för att ersättas med en ny. På ett och samma ark finns därmed spår från olika skrifter.

Universitetsområdet idag

Näckrosenområdet ligger i ett skyddat läge bakom kulturinstitutionerna runt Götaplatsen, beläget på en höjd ovanför Korsvägen på gränsen mellan stenstaden och Lilienbergs terränganpassade plan för Lorensbergs villastad. Ett ensidigt utbud av monofunktionella institutionsbyggnader, ofta med slutna fasader (Fågelsången, Johannebergsgatan-Lundgrensgatan, Olof Wijksgatan, Lennart Torstenssonsgatan) samt avsaknad på genomfartsgator och starka gångstråk ger området en känsla av baksida eller skyddad oas. Bebyggelsen och parkens utformning medger i dagsläget inte heller någon stark öst-västlig koppling mellan Johanneberg och Korsvägen.

MÖLNDALSVÄGEN

STUDENTBOSTÄDER

CARLANDERSKA SJUKHUSET

STUDENTBOSTÄDER

STUDENTBOSTÄDER

VÄRLDSKULTURMUSEET

SÖDRA VÄGEN

EKLANDAGATAN

TROLLSPISBERGET

CHALMERS JOHANNEBERG →

VIDBLICKSGATAN →

LUNDRENSGATAN

HUMANISTEN

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET

RENSTRÖMSPARKEN

PELOUSEN

LENNART TORSTENSSONGATAN

JOHANNEBERGSGATAN

GA: HOVRÄTTEN

MANNHEIMERS VÄG

NÄCKROSDAMMEN

OLOF WIJKSGATAN

ARTISTEN

VIKTOR RYDBERGSGATAN

HÄGELSÅNGEN

GÖTEBORGS KONSTMUSEUM

EKMANSGATAN

GÖSTA RAHMS GATA

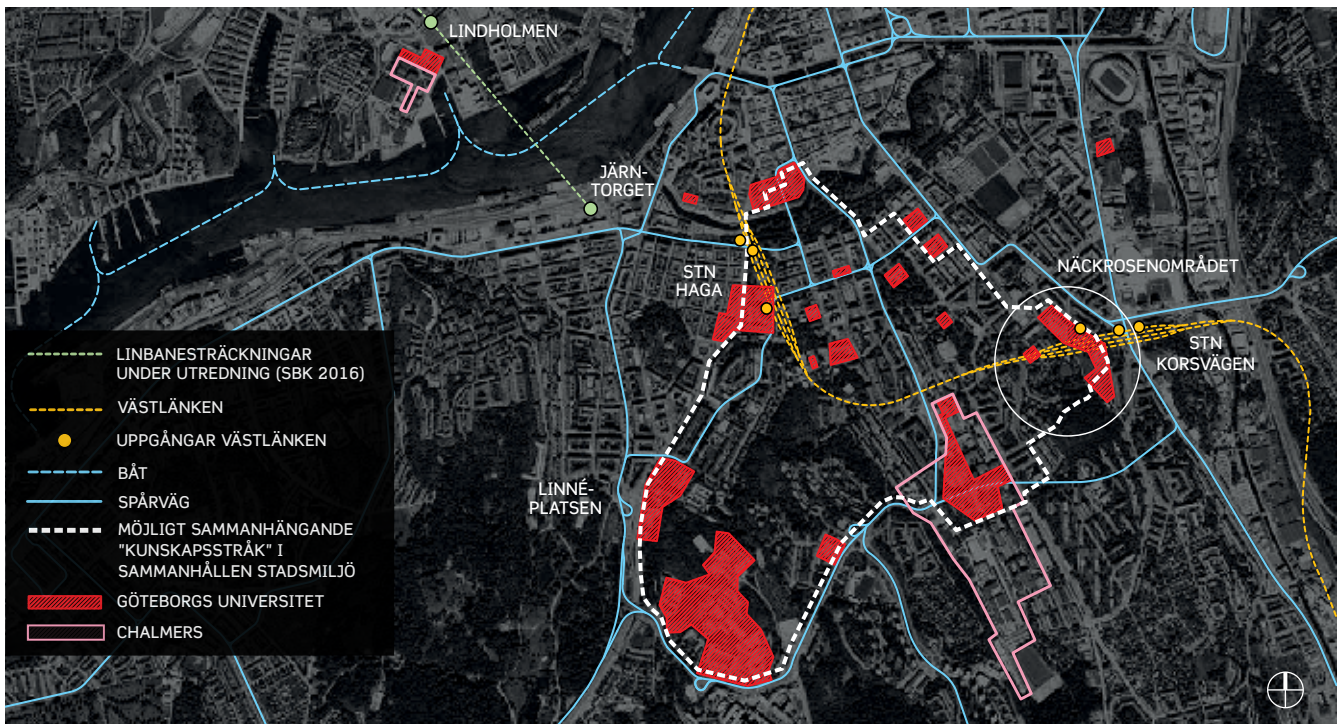
GÖTEBORGS STADSTEATER

GÖTAPLATSEN

GÖTEBORGS KONSERTHUS

KUNGSPORTSAVENYN

VIKTOR RYDBERGSGATAN

Cityuniversitetet i Göteborg. Centralt placerade utbildningsmiljöer hålls samman av ett kunskapsstråk.

Området idag

04

Göteborgs universitet har sedan högskolans tid i början av 1900-talet varit ett universitet som har interagerat med kultur och offentlighet i industri- och handelsstaden Göteborg. Denna möjlighet till direktkontakt med det urbana livet har haft och har en stor attraktionskraft på såväl forskare som studenter. Efter det avsteg från denna princip som etableringen av lärarutbildningarna i Mölndal utgjorde på 1970-talet återvände man i och med etableringen 2006 av Nya Pedagogien vid Grön-sakstorget till tanken på det stadsintegrerade universitetet. Avsikten att förstärka och utveckla cityuniversitetet är också huvudtanken i universitetets styrdokument för lokalförsörjning: Strategisk lokalförsörjningsplan 2016-2040. Uppgiften i Nackrosenområdet för planerare och arkitekter blir därmed att bidra till att öka tillgängligheten till området och länka samman det med det övriga cityuniversitetet och med stadslivet. De urbana förutsättningarna är givna genom närheten till Korsvägen och Götaplatsen å ena sidan, och till Chalmers och övriga Johanneberg å den andra. De akademiska förutsättningarna ges genom den ökade interaktionen och de ökande flödena mellan univer-

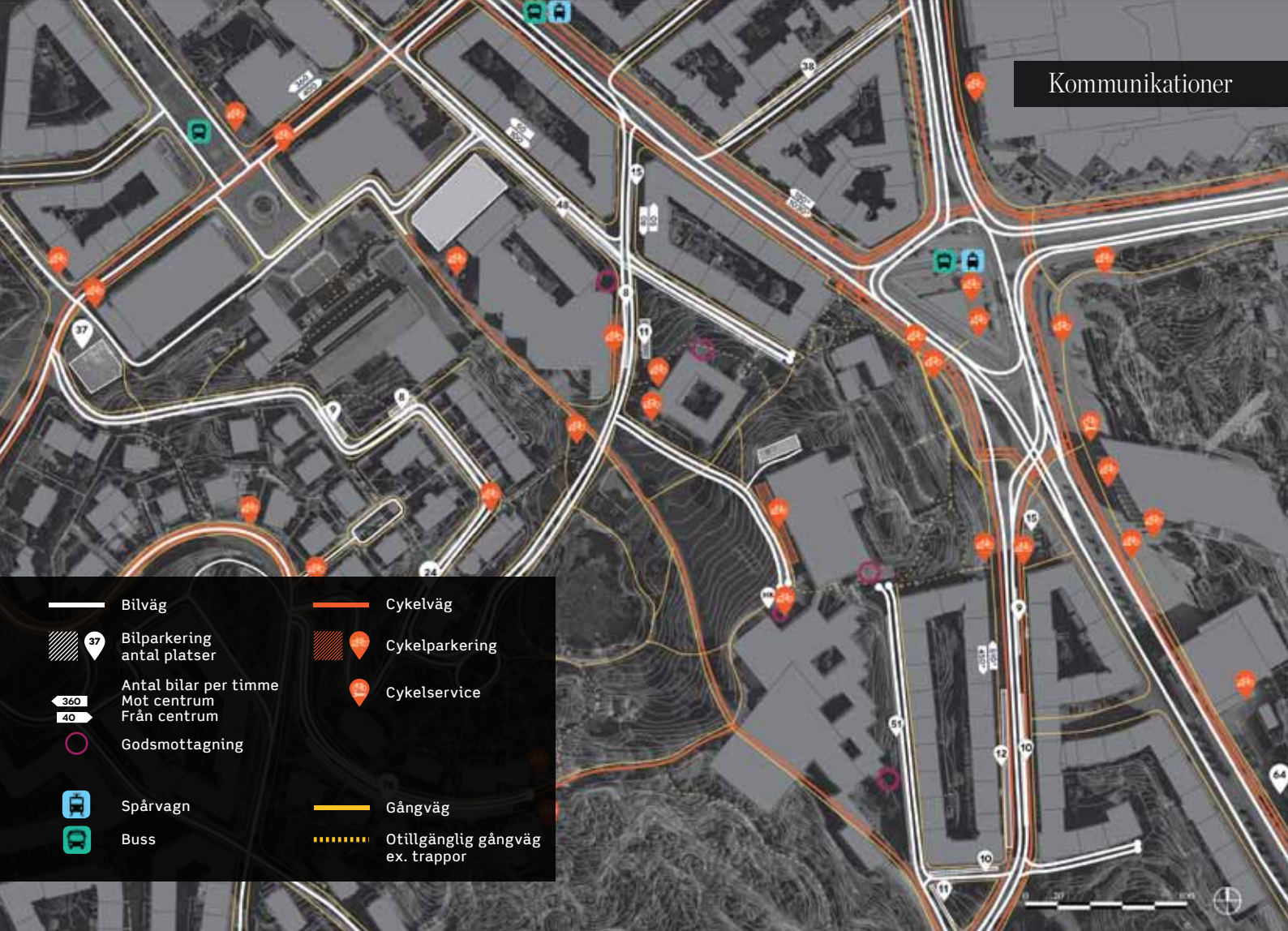
sitetets fakulteter och Chalmers – kontakter som den fysiska planeringen här har till uppgift att underlätta och stödja.

FLÖDEN OCH STRÅK

Korsvägenområdet har en unik identitet i staden i och med att det rymmer en blandning av innerstadsmiljö, stora besöksmål och universitetsmiljöer. Här finns en storskalighet med intensiva besöksflöden (6 miljoner besökare per år) sida vid sida med stenstadens boendemiljöer och vardagsfunktioner.

Området är en knutpunkt på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Området har också strukturell och ekonomisk betydelse för hela regionen utifrån ett besöks- och näringslivsperspektiv, med anledning av besöksmålen och de verksamheter som dessa genererar. Samtidigt har möjligheten att utveckla området runt Korsvägens kollektivtrafiknod till ett stadsdelstorg ännu inte realiserats och på ett sätt kan stenstadens brokiga stadsliv sägas stanna upp, eller komma av sig, vid Korsvägens och Nackrosenområdets mer storskaliga monofunktionella stadsrum.

Idag är entréerna till Nackrosenområdet och anslutningarna till omgivningen otydliga och flödena genom Nackrosenområdet är begränsade. Ett gång- och cykelstråk mellan Carlandersplatsen och Fågelsången binder ihop Götaplatsen med destinationer i Johanneberg. Här passerar cyklister med hög hastighet och cykelbanan delar på ett ej önskvärt sätt av den öppna gräsbelagda ytan vid Pelousen från resterna av den relativt igenvuxna jubileumsparken, Nackrosdammens vattenspegel och den uppskattade lekparken. Ett glest flöde av biltrafik passerar Nackrosdammens mellan Olof Wijksgatan och Viktor Rydbergs-

Kommunikationer i området. Universitets byggnader ligger nära de goda kommunikationerna vid Korsvägen, men de närmsta gatorna har i dagsläget ingen större genomströmning vilket bidrar till upplevelsen av området som öde. Cykelbanan genom Renströmsparken möjliggör hög hastighet vilket upplevs som störande av många som nyttjar parken. Attraktiva och tillgängliga gångvägar mellan Korsvägen och Renströmsparken saknas.

gatan. Den dominerande rörelsen i området alstras av universitetsverksamheterna och riktar sig mot Korsvägen, Olof Wijksgatan och Götaplatsen.

Mätningar av flöden genom parken visar att framförallt Fågelsången och trapporna bakom Gamla hovrätten ned mot Korsvägen genererar rörelse dagtid. Kvällstid är det istället rörelsen från Johanneberg via Mannheimers väg genom parken ned mot Götaplatsen som är det dominerande stråket. Mätningar visar även att det dagtid är fler kvinnor än män som rör sig i området, men att detta ändras till det omvända kvällstid. Bristande belysning, mörka buskage och brist på aktiva fasader med "ögon på gatan" bidrar till upplevelsen av parken som otrygg natttid.

Många av de gångvägar som leder upp till institutionsbyggnaderna och området från Korsvägen är för branta för att möjliggöra en god tillgänglighet.

PARKLANDSKAPET

Näckrosenområdet ligger skyddad i den kuperade terrängen mellan Götaplatsen, Johanneberg och Korsvägen.

Lorensbergs villastad, med sina uppvuxna träd, bildar på bergskammen i nordväst tillsammans med Trollspisberget flerskiktade lövskog i söder en gräns av grönska mot parken. Pelousen, den sluttande gräsmattan från universitetsbyggnaderna ned mot Näckrosdammen, utgör områdets allmänning. Sommartid

är platsen väl använd. Näckrosdammen och lekparken mot Olof Wijksgatan är parkens mest definierade parkrum, som med sina lummiga rhododendronbuskar ger en inramning till platsen och erbjuder höga natur- och rekreationsvärden. Runt Gamla hovrätten längs Johannebergsgatan finns stora kastanjeträd, men platsen erbjuder i övrigt inga större rekreativa kvaliteter. Landerieträdgården är en plåtå i den sluttning som i dagsläget hanteras på ett sådant sätt att Korsvägen, Landeriet och Näckrosenområdet inte upplevs som sammankopplade stadsrum. De höga lövträden skymmer sommartid siktlinjen från Korsvägen upp mot universitetets byggnader och Näckrosenområdet.

Näckrosenområdet har olika betydelser – park för de som bor i närheten, lekpark för barn och familjer, pauspark för verksamheter i universitetsområdet och festpark för spontana eller arrangerade sammankomster. En slående egenskap hos Näckrosenområdet är dess centrala men ändå avskilda läge. Trots närheten till Korsvägens trafiklarm är ljudnivån i parken låg. Känslan av att träda in i en annan dämpad och meditativ värld är påfallande. De tydliga gränserna skapar å ena sidan en stark rumslighet och platskänsla, men å den andra begränsar de till exempel sambanden med övriga omgivande stadsrum.

FASTIGHETSÄGARE OCH LOKALANVÄNDNING

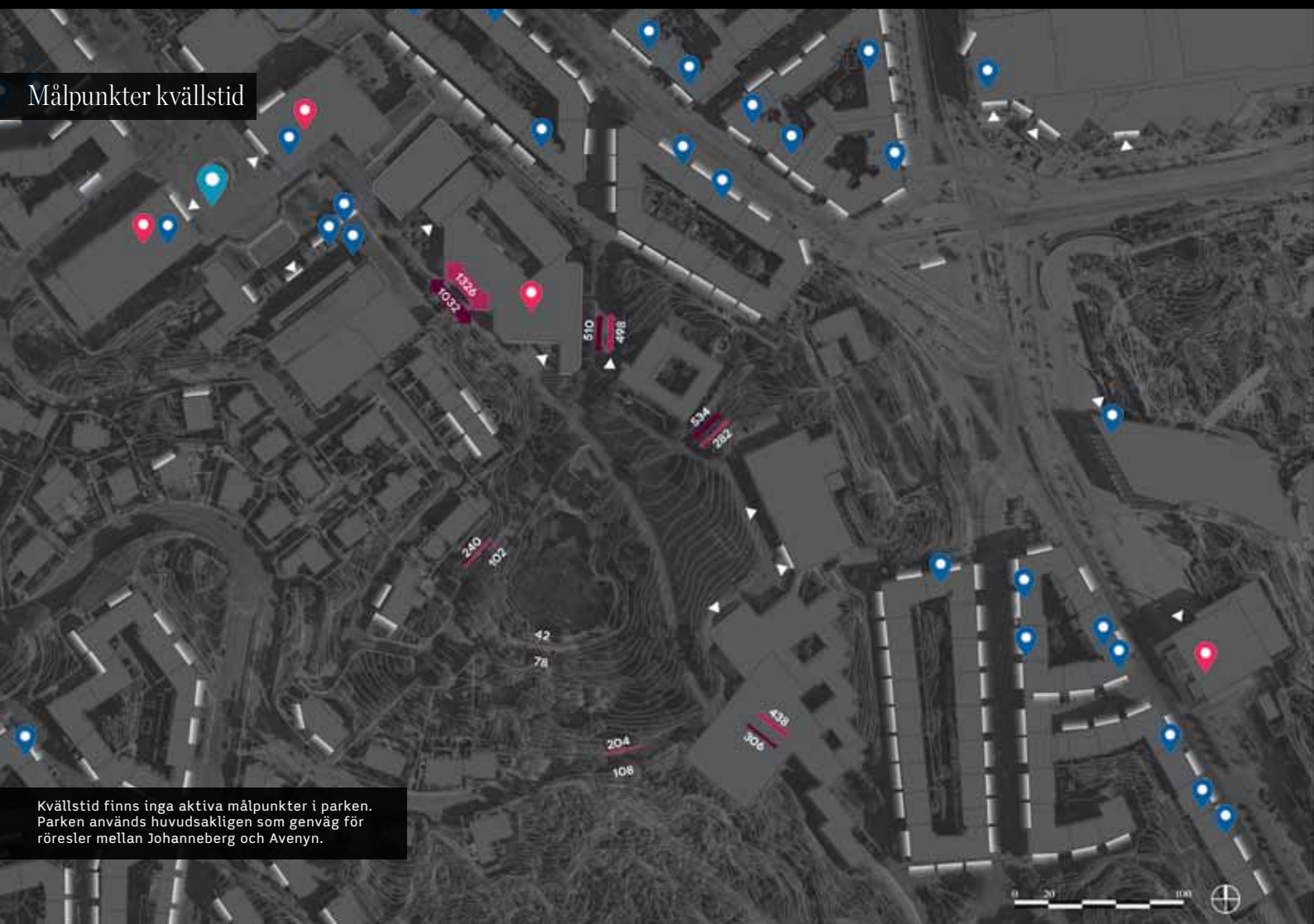
Fastigheterna Lorensberg 21:1 (Humanisten, Språkskrapan, UB och Gamla hovrätten) och Lorensberg 24:3 (Artisten) in-

Målpunkter dagtid

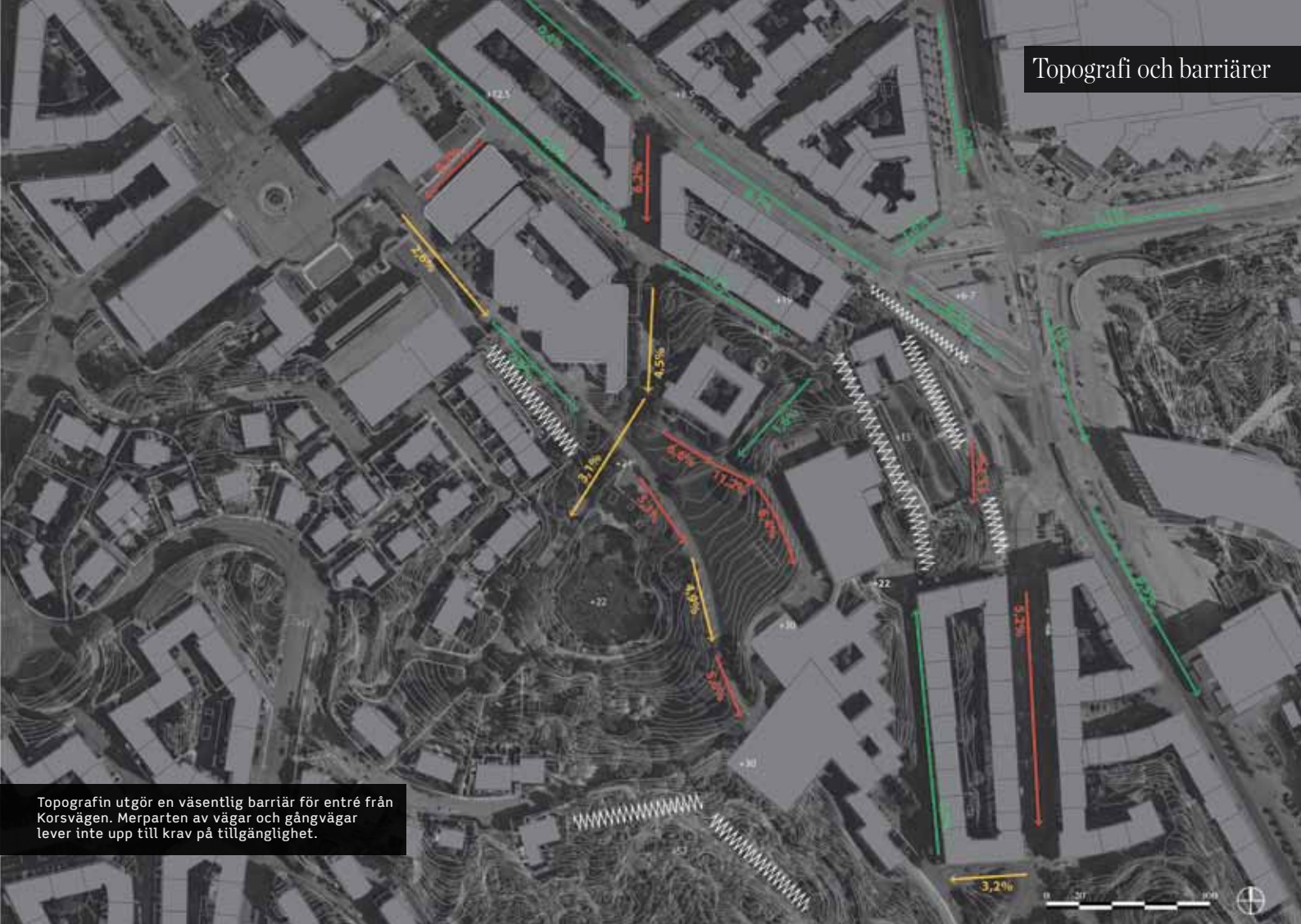

Dagtid sker en hel del aktivitet kopplad till universitetet i området. Parken används i huvudsak av studenter och kringboende.

Målpunkter kvällstid

Kvällstid finns inga aktiva målpunkter i parken. Parken används huvudsakligen som genväg för röresler mellan Johanneberg och Avenyn.

Topografin utgör en väsentlig barriär för entré från Korsvägen. Merparten av vägar och gångvägar lever inte upp till krav på tillgänglighet.

MÅLPUNKTER I OMRÅDET DAG/NATT

- REKREATION OPROGRAMERAD AKTIVITET
Gräsmatta, sport, lek, natur
- REKREATION PROGRAMERAD AKTIVITET
Lekplats, iordningställd sittplats
- TRÄFFPUNKT
Samlingsplats, naturlig mötesplats
- MATSTÄLLEN OCH SERVICE
Café, restaurang, bar, affär/butik
- EVENTYTOR
Scen, utställningsyta, museum
- UNIVERSITETSVERKSAMHET
Bibliotek, hörsal, verkstad, studentkår

RÖRELSER I OMRÅDET DAG/NATT

- 350 ANTAL FOTGÅNGARE DAGTID/KVÄLLSTID
Mätning lördag 27 september, 16° och blåsigt
- 150 ANTAL FOTGÅNGARE DAGTID/KVÄLLSTID
Mätning tisdag 30 september, 16° och blåsigt

TOPOGRAFI OCH BARRIÄRER

- BARRIÄRER (slanter, vegetation m.m.)
- >5% LUTNING I GATA MER ÄN 5 %
- 2-5% LUTNING I GATA 2-5 %
- <2% LUTNING I GATA MINDRE ÄN 2 % (TILLGÄNGLIG)
- +82 ÖVERSIKTLIG HÖJDANGIVELSE

FASADANALYS

- **AKTIV**
Små enheter, många dörrar (15-20 dörrar per 100m fasad) Stor variation av funktioner. Inga passiva (stängda) fasader. Övervägande vertikal fasadindelning. Goda detaljer/material
- **VÄNLIG**
Relativt små enheter, många dörrar (10-14 dörrar per 100m fasad). Varierade funktioner. Få passiva (stängda) fasader. Övervägande god detaljering i fasad.
- **MITTEMELLAN**
Små och stora enheter (6-10 dörrar per 100m fasad) Vissa aktiva funktioner i bottenvåningen. Få passiva (stängda) fasader. Få detaljeringar i fasad
- **TRÅKIG**
Stora enheter (2-5 dörrar per 100m fasad). Nästan inga variation av funktioner i bottenvåningen. Mest passiva (stängda) fasader. Ringa eller ingen detaljering i fasad.
- **INAKTIV**
Stora enheter få eller inga dörrar (0-2 dörrar per 100m fasad) Ingen synlig variation av funktioner. Passiva och stängda fasader. Enformiga fasader utan detaljering.
- **KVÄLLSAKTIV FASAD**
Fasad som rymmer verksamhet kvällstid.

Källor:
Fasadanalys Radar Renströmsparken (2016)
Stråkanalys Radars rapport Dialog Campus Näckrosen (2015)
Plushöjder och lutning från Radar, Renströmsparken (2016)

om universitetsområdet ägs och förvaltas av Akademiska Hus. Higab äger Johannebergs landeri beläget i slutningen ner mot Korsvägen och Göteborgs Stad äger Landeriträdgården. Parkeringsdäcket beläget norr om Artisten (Lorensberg 24:2) ägs av Göteborgs Stads Parkeringsaktiebolag.

Den sluttande parkytan, den så kallade Pelousen, ägs av Akademiska Hus, medan parkanläggningen runt Näckrosdammen, väster om det genomgående gång- och cykelstråket, Mannheimers väg, ägs av Göteborgs Stad.

BEFINTLIGA BYGGNADER I OMRÅDET

Inom ramen för denna utvecklingsplan görs en preliminär analys av de befintliga lokalernas ändamålsenlighet och kapacitet. En fördjupning avseende byggnadernas förändringsbarhet, nyttjandegrad och ekonomiska förutsättningar görs vid behov av lokalförändringar inom universitetet.

Följande övergripande analys av de befintliga byggnaderna kan göras inför framtida förändringar:

UNIVERSITETSBIBLIOTEKETS två delar, uppförda på 1950- och 1980-talen, är båda skraddarsydda för att motsvara sin tids krav för biblioteksverksamhet inklusive utrymmen för tekniska installationer. Bibliotekets 1980-talsbyggnad, med otillräckliga våningshöjder och installationsutrymmen samt ej dagsljusbelysta lokaler, bedöms inte kunna motsvara framtida krav för biblioteksverksamhet utan betydande omställningskostnader. En konvertering till kontorsändamål bedöms som möjlig, men kräver då ingrepp för att förbättra dagsljusförhållandena i byggnadens inre.

HUMANISTEN och SPRÅKSKRAPAN har i samband med en nyligen genomförd projektering för om- och tillbyggnad befunnits vara utförda med en tillräckligt god grundstruktur avseende generalitet och flexibilitet. Språkskrapan har en stomstruktur med mått som skulle medge en rationell användning för studentbostäder.

ARTISTEN innehåller till stor del speciallokaler för musik- och scenundervisning och scenframträdanden. En stor del av lokalerna ligger i den tidigare KJELLBERGSKA FLICKSKOLAN och betraktas som mindre ändamålsenliga på grund av lokalernas dimensionering och dåliga akustiska egenskaper. I samband med en planerad om- och tillbyggnad för Konstnärliga fakulteten har prövats att ersätta den befintliga 1930-talsbyggnaden, ursprungligen utformad som läroverk, med en ny byggnad med högre grad av generalitet och flexibilitet. Frågan nybyggnad eller ombyggnad kan emellertid lösas först sedan den Konstnärliga fakultetens lokalprogram är färdigt och en förstudie gjorts.

GAMLA HOVRÄTTEN är ursprungligen planerad som domstolsbyggnad men har under många år nyttjats av Humanistiska fakulteten som undervisnings- och kontorslokaler. Byggnaden har i de befintliga kontorsflyglarna en låg effektivitet för kontorsändamål med cellkontor med bärande mellanväggar som är för stora som enpersonsrum och för små för flera personer. De ursprungliga rättssalarna kan dock fungera utmärkt som storrumskontor eller för undervisning. Byggnadens kvaliteter finns framför allt i de öppna förhallarna mot söder och gården. I gällande detaljplan för Gamla hovrätten regleras bevarandevärdet med ett litet "q".

Flera av universitetets byggnader i området innehåller skyddsrum. I vilken utsträckning befintliga skyddsrum berörs

av planerade om- och tillbyggnader blir föremål för fortsatt utredning.

TEKNISKA SYSTEM OCH INFRASTRUKTUR

Akademiska Hus arbetar för att skapa långsiktiga energilösningar som är kostnads- och miljöeffektiva. Inom universitetsområdet kommer energiförsörjning ske med fjärrvärme och fjärrkyla som kan kompletteras med solceller.

Alternativet med marklager och egen produktion av energi bedöms vara uteslutet på grund av ett så kallat tunnelreservat för Västlänken som breder ut sig under universitetsområdet. En solstudie har genomförts som visar förutsättningar för att utforma solcellsanläggningar på följande byggnader: Gamla Hovrätten, Artisten, Humanisten samt gamla och nya Universitetsbiblioteken. På nya Humanisten planeras solceller på tillbyggnaden.

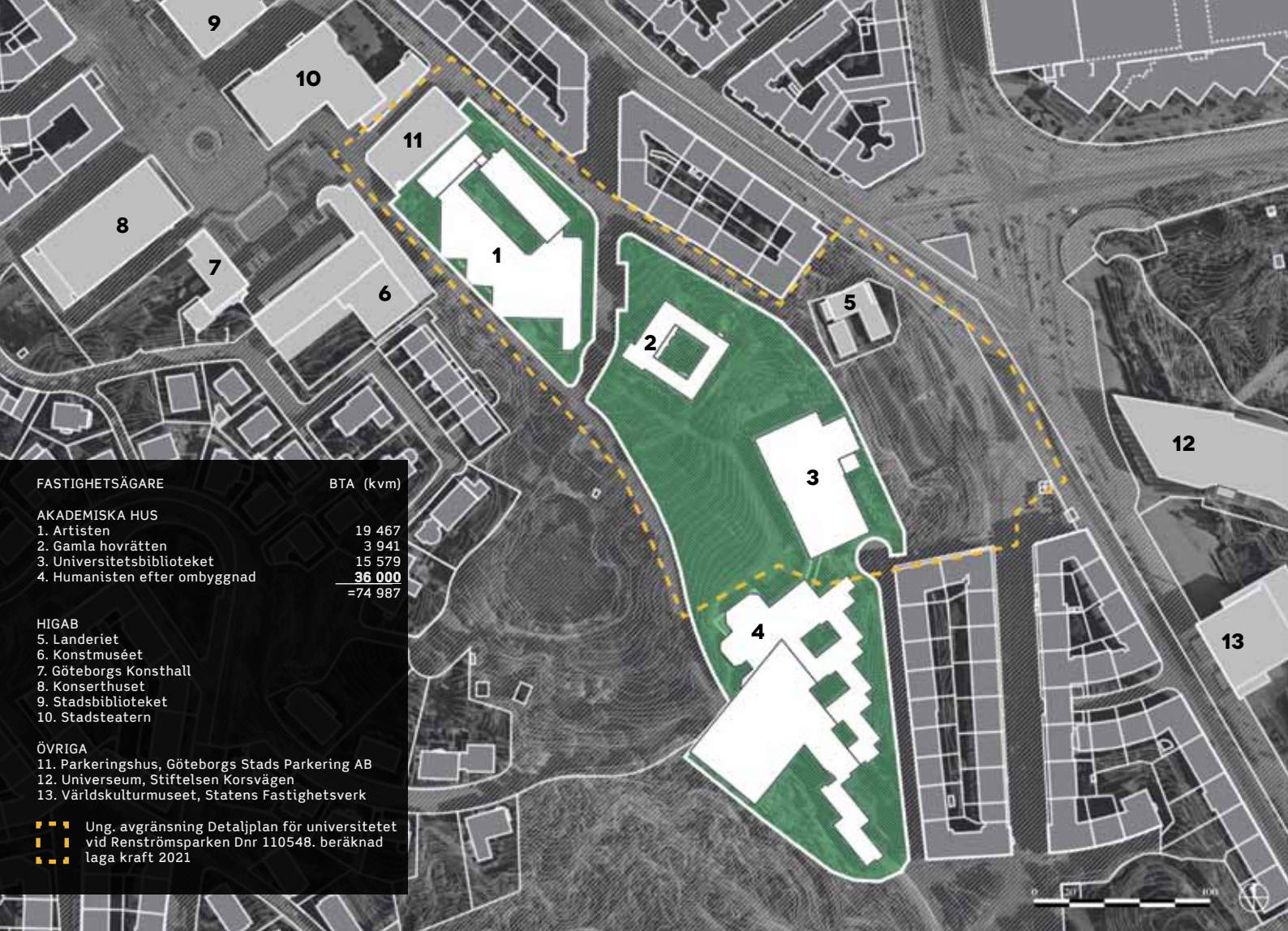
Distributionsnäten för el, värme och kyla kommer i samband med det pågående projekt Humanisten att förstärkas så att de även kan försörja framtida utbyggnader inom hela universitetsområdet. De prognostiserade totala effekt- och energibehoven för värme och kyla kommer att vara något högre än idag men kommer att rymmas inom den planerade förstärkningen av näten. Systemen inom området är försörjt i huvudsak av fjärrvärme, fjärrkyla och inköpt lågspänning. För att hitta bästa lösning för utbyggnad och effektivisering för byggnaderna i området krävs ytterligare utredningar i samband med att området moderniseras och byggs ut. Kopplat till utbyggnaden av Station Korsvägen kommer huvuddelen av den kommunaltekniska infrastrukturen med underjordiska ledningsnät att ersättas.

PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR

I processer där särskilt viktiga områden i staden ska utvecklas samarbetar stadens förvaltningar kring ett stadsutvecklingsprogram (STUP), vars uppgift är att identifiera väsentliga förutsättningar och frågor och att avgöra vilka utredningar som behövs. Programmen redovisar framtidsbilder som underlag för diskussioner om hur områden kan se ut om 10 till 20 år. Ett stadsutvecklingsprogram för Korsvägenområdet med Renströmsparken presenterades i en version 1.0 under februari 2016.

Planbesked för upprättande av detaljplan för universitetsområdet Näckrosen gavs i december 2014. Detaljplanearbetet startade december 2015 och är beroende av den samtidigt pågående detaljplanen för Västlänken. Inom detaljplanearbetet är ett projektdirektiv framtaget. Detaljplan för området förväntas kunna antas i slutet av 2019 men beroende på att området gränsar till privata bostäder och parkmark bedömer staden att risken för överklagande är stor. Detta innebär att en detaljplan troligen vinner laga kraft först 2021 och i samband med detta kan också ett bygglov för eventuella nybyggnader inom området ges.

Under 2015 ledde parallella arkitektuppdrag för universitetsområdet samt dialogprojekt i samverkan med staden fram till nuvarande huvuddisposition av området. Förstudier för utformning av ett nytt universitetsbibliotek samt för en om- och tillbyggnad för Konstnärliga fakulteten ska genomföras under 2017-2018 och tillsammans med denna utvecklingsplan kommer resultaten att utgöra underlag för det fortsatta detaljplanearbetet.

Fastighetsägare inom utvecklingsområdet. Göteborgs Stad är markägare av Götaplatsen, Fågelsången, Renströmsparken, Landeriet och Korsvägen.

Följande detaljplaner och förstudier kommer att ligga till grund för det kommande arbetet:

- Detaljplan för universitetsområdet och Renströmsparken: Detaljplanearbete pågår. Nytt universitetsbibliotek, eventuellt ny exploatering vid Landeriparken, om- och nybyggnation av Artisten, nya bostäder, utveckling av Näckrosenområdet.
- Västlänken och detaljplan för station Korsvägen: 2 st detaljplanearbeten pågår för Korsvägen, samt västra uppgången. Möjliggör utbyggnad av Station Korsvägen, en av de tre stationerna i järnvägstunneln Västlänken.
- Carlandersplatsen och Näckrosenområdet Etapp 1: Detaljplan för om- och tillbyggnad för Göteborgs universitet samt nya bostäder vann laga kraft under hösten 2016. Planen möjliggör om- och tillbyggnad av ca 16.800 kvm verksamhetslokaler samt ca 115 nya bostäder, kontor, garageanläggning samt handel i bottenvåning, väster om Carlandersplatsen. Byggnation av verksamhetslokalerna har påbörjats. Byggnation för bostäder med mera beräknas preliminärt ske våren 2018.
- Ombyggnation av Svenska mässan och Lisebergsområdet: Pågående studier efter önskemål om att uppföra två nya högre byggnader inom Svenska mässan och förlägga handel i delar av bottenvåningen. Ett av tornen skulle placeras vid entrén mot Korsvägen och ett vid Mölndalsån. I samband med byggandet av Västlänken planerar Liseberg att bygga om sina norra och södra entréer.
- Cirkushustomten öster om Lorensbergsteatern: Nya bostäder enligt positivt planbesked.
- Parkeringen bakom Stadsteatern: Eventuellt nya bostäder. Outnyttjad byggrätt enligt gällande detaljplan.
- Tillbyggnad av Konstmuseet

Vision och mål för den fysiska utvecklingen

05

Utvecklingsplan Näckrosen visar hur en utveckling av bebyggelse och landskap kan stödja förverkligandet av universitetets vision och idéer för området.

I universitetets strategiska lokalförslagsplan 2016-2040 poängteras cityuniversitetet som den viktigaste principen för universitetets utveckling i Göteborg. Detta gör beteckningen campus mindre relevant för Näckrosenområdet. Men universitetets vision och idéer för området är förenliga också med tanken på Cityuniversitetet. I utvecklingsplanen används fyra centrala begrepp:

- Utvecklingsplanens egen VISION beskriver ett önskat framtida tillstånd som tjänar som ett ledmotiv för utvecklingen. Visionen har ett egenvärde och kan inte mätas.
- Visionen underbyggs av mätbara och specifika MÅL. När dessa mål uppnåtts kan en del av visionen sägas vara uppfylld.
- För att uppnå målen används strategier (kapitel 6) och aktiviteter (projektplan).

Följande vision har framtagits för Utvecklingsplan Näckrosen 2018-2040:

”Näckrosen är en gränsöverskridande mötesplats för humaniora, konst och kultur. Ett område för olikheter mitt i Göteborg”

Nedan följer en fördjupning av visionens ingående delar:

ATT BYGGA FÖR HUMANIORA, KONST OCH KULTUR

Humanistiska utbildningar och humanistisk forskning har alltid varit en del av universitetets kärna. Inom Humanistiska fakulteten studerar och arbetar idag ca 3000 personer. Samlokaliseringen av alla humanistiska ämnen till ett hus – med helt nya möjligheter för studenter att mötas och bedriva studier på plats också utanför lektionstid – innebär nya utvecklingsmöjligheter och att attraktionskraften ökar. Idag växer den humanistiska forskningen snabbare än utbildningarna. Nya kunskapsområden, som grön humaniora, digital humaniora och medicinsk humaniora växer fram, stärker och förnyar hela ut-

budet. Humaniora är beroende av närheten till böcker och dokument, av kontakt med en levande kultur- och konstproduktion och av utbyte med offentligheten. Utformningen av området ska stödja dessa flöden. Det nya humanisthuset kommer gott och väl att kunna hysa fakultetens behov under lång tid framåt.

De konstnärliga utbildningarna i Göteborg är äldre än universitetet självt och har starka traditioner. Idag studerar, arbetar och forskar ca 2000 personer inom de konstnärliga ämnesområdena. Man utbildar och forskar inom alla konstnärliga fält och samlokaliseringen till en fastighet i centrala Göteborg skulle innebära helt nya möjligheter för utveckling av de konstnärliga ämnena.

Etablering av forskning inom de konstnärliga områdena skapar vidare helt nya möjligheter till samverkan mellan konst och humaniora. Rumsligt underlättar samlokalisering i Näckrosenområdet en utveckling av denna samverkan. Konst- och musikbibliotekens sammanslagning med det humanistiska biblioteket gör biblioteket till en naturlig mötesplats för konstnärer och humanister.

Konst och humaniora delar inriktning mot kulturlivet och offentligheten. Inom Näckrosenområdet skapas nya lokaler och miljöer – både inomhus och utomhus! Dessa aktiviteter är delar av stadens offentlighet och samlade kulturliv som samspelar med och utmanar verksamheterna inom de stora kulturinstitutionerna vid Götaplatsen och Korsvägen.

Men Näckrosen ska också vara en gränsöverskridande plats för olikheter. Det vänder sig lika mycket till unga och äldre med andra bakgrunder, intressen och förutsättningar än den bildade medelklass, som vanligtvis tar del i kulturliv och offentlig debatt.

ATT BYGGA FÖR MÖTEN MELLAN OLIKHETER

Universitetet och kulturinstitutionerna arbetar aktivt med att vidga kulturbegreppet och för att släppa in nya utmanande erfarenheter, smaker och kunskaper. De konstnärliga utbildningarna behöver kontakt med det unga kulturlivet, med det som produceras just nu och görs av dem som senare vill söka till konstnärliga och humanistiska utbildningar.

Det är därför viktigt att det finns lokaler för fria och förutsättningslösa möten och diskussioner, att området är tydligt och överskådligt planerat och väl skyltat på flera språk samt att entréerna är strategiskt placerade och väl synliga. Det är också viktigt att området uppfattas som intressant och utmanande för många och att det är tillgängligt och aktivt under många timmar av dygnet.

Också universitetets eget bibliotek är på en och samma gång en stödfunktion inom akademien och en offentlig kulturaktör och utgör tillsammans med de andra kulturinstitutionerna mötesplatser för dem som studerar, undervisar och forskar i områ-

Mål 1

En miljö som stödjer multidisciplinära samarbeten och samverkan med omvärlden

Mål 2

Ändamålsenliga utbildnings- och forskningsmiljöer, utvecklingsbara över tid

Vision

”Näckrosen är en gränsöverskridande mötesplats för humaniora, konst och kultur. Ett område för olikheter mitt i Göteborg”

Mål 3

En attraktiv och hållbar arbets- och livsmiljö

Mål 4

Närvarande och synligt i staden

det. De är offentliga platser för möten med allmänheten, och för möten med externa aktörer kultur, politik och näringsliv.

Potentialen i hela denna nya konstellation ska tillvaratas av den rumsliga gestaltningen genom att flöden mellan verksamheterna och mellan verksamheterna och staden, understöds. Sammanfattningsvis ska planeringen av bebyggelse och landskap attrahera människor med olika bakgrund och främja möten dem emellan.

MITT I GÖTEBORG

Universitetet vill med den framtida utvecklingen av området ändra platsens riktning och funktion och gå från en diskret tillvaro vid sidan av stadens liv till ett närvarande och aktivt förhållningssätt. Näckrosenområdet blir då en aktiv del av centrum, av offentligheten. En plats där man möts och utbyter åsikter, en integrerad del av staden.

När man nalkas universitetsområdet i Näckrosen ska det framgå att detta inte är vad som helst, samtidigt som arkitekturen bidrar till formandet av en blandad stadsmiljö. I universitetets strategiska lokalförsörjningsplan 2016-2040 står att "Universitetets byggnader ska ha en egen identitet och karaktär men samtidigt vända sig mot staden, vara tillgängliga och erbjuda mötesplatser mellan akademi och samhälle". Att vara en del av centrala Göteborg innebär att universitetet både ska ge och ta.

UTVECKLINGSPLANENS FYRA MÅL

Med utgångspunkt i visionen har fyra målsättningar för området runt Näckrosdammen formulerats. Målen tar även i beaktande målsättningar som Stadsbyggnadskontoret satt upp för utvecklingen av det större utvecklingsområdet runt Korsvägen.

I kapitel 6 beskrivs de fem strategier som ska användas för att uppnå målen. Strategierna bryts i sin tur ner i konkreta aktiviteter vilka samlas i en projektplan. Kommentarer under respektive mål ska stödja läsningen genom att visa på de uttryckta behov som underbygger målformuleringen.

Mål 1: En miljö som stödjer multidisciplinära samarbeten och samverkan med omvärlden
Samlokaliseringen av humaniora, konst och ett nytt utökad bibliotek för humaniora och konst är framtidssatsningar av universitetet på dessa områden. Byggnaderna ska stödja interaktion och utbyte inom akademien såväl som med samhället.

Strategierna ska syfta till att stärka området som mötesplats, även för grupper som inte finns där idag, och öka den sammantagna mängden värdeskapande möten inom området.

Mål 2: Ändamålsenliga utbildnings- och forskningsmiljöer, utvecklingsbara över tid
Universitetet eftersträvar generella miljöer som kan användas till olika slags lärande och forskning. Flerfunktionalitet och tillgång 24/7 ska eftersträvas i miljöerna och genom framsynt planering bygger man inte fast sig i föråldrade tekniska system. Generalitet ska gälla i lokalplaneringen så långt detta är möjligt, men med respekt för relevanta specifika lokalbehov.

Strategierna ska syfta till att behandla den ökade komplexitet som ovanstående målsättning innebär för miljöernas utformning och funktion.

Mål 3: En attraktiv och hållbar arbets- och livsmiljö
Näckrosenområdet ska inte bara vara en ändamålsenlig utbildnings- och forskningsmiljö, utan även en plats där människor vill vara av andra anledningar. För att uppnå detta mål behövs publika funktioner som riktar sig mot stråk och offentliga miljöer och närhet till bostäder, service och rekreation. Vi eftersträvar en blandning av verksamheter: också andra verksamheter än rent akademiska ska etableras i området. En god livsmiljö främjas av att det historiska arvet förvaltas när området utvecklas.

Strategierna ska syfta till att skapa en attraktiv helhetsmiljö för både arbete och fritid. Utvecklingsområdet ska erbjuda vackra, trivsamma, trygga och inspirerande miljöer, ett brett utbud av service och rekreativa aktiviteter, samt plats för student- och forskarbostäder i nära anslutning till universitetets byggnader.

Mål 4: Närvarande och synligt i staden

Universitetets verksamheter ska ta en tydligare plats i det offentliga rummet samtidigt som området integreras i stadens nät av platser och stråk. Målet kräver en tydlig identitet i arkitekturen där universitetets byggnader är synliga i stadsrummet. Näckrosenområdet ska, som sammantagen helhetsmiljö, appellera till människor med olika bakgrund.

Strategierna ska syfta till att hitta lägen för universitetets nya etableringar med avseende på synlighet, koppla flöden av människor genom utvecklingsområdet och skapa goda kopplingar till omgivande gatunät. Strategierna syftar också till att etablera Näckrosenområdet som en plats i folks medvetanden.

Följande mål har Stadsbyggnadskontoret satt upp för utvecklingen av det större utvecklingsområdet enligt "Stadsutvecklingsprogram för Korsvägenområdet" (SBK, januari 2016):

Inbjudande stråk och logiska samband
Genom att stärka samband och kopplingar och arbeta bort barriärer görs staden mindre segregerad och mer sammanhållen. Möten och kontakter är viktiga i staden. En befolkad stadsmiljö med samlande stråk och väl definierade platser skapar trygghet. Mitt i området ligger Korsvägen, en smidig bytespunkt som är lätt att passera till fots och med cykel.

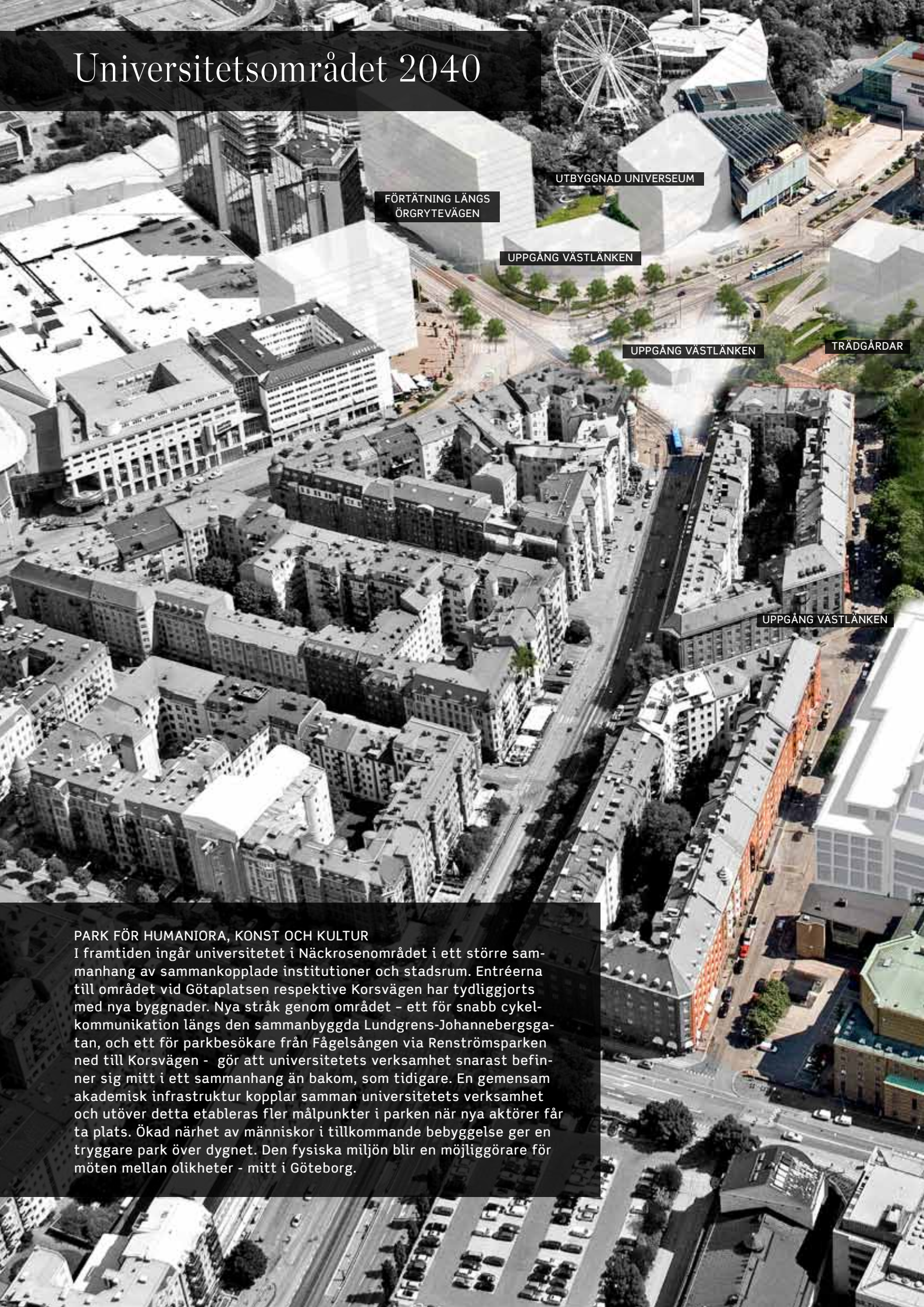
Innerstad med rum för vardagsliv
Vardagslivet är en viktig fråga som genomsyrar stadens arbete. För Korsvägenområdet handlar det om att skapa trygga, gröna och upplevelserika miljöer för att locka människor att röra sig till fots och med cykel genom området. Det kännetecknas av närhet mellan boende, service och parker och är en plats där man kan växa upp, leva, verka och åldras.

Plats för lärande, upplevelser och möten
Universitetet, museer och evenemang har idag en koncentration i Korsvägenområdet. Det är av stor vikt att de här verksamheterna kan fortsätta att expandera även i framtiden, då stadslivet både berikar och berikas av dem. Förutsättningarna för gemensamma kontaktytor ska understödjas i stadsutvecklingsprocessen.

Bryant Park i New York med New York Public Library i bakgrunden. En plats för vardaglig rekreation såväl som stora kulturevenemang.

Universitetsområdet 2040

FÖRTÄTNING LÄNGS
ÖRGRYTEVÄGEN

UTBYGGNAD UNIVERSEUM

UPPGÅNG VÄSTLÄNKEN

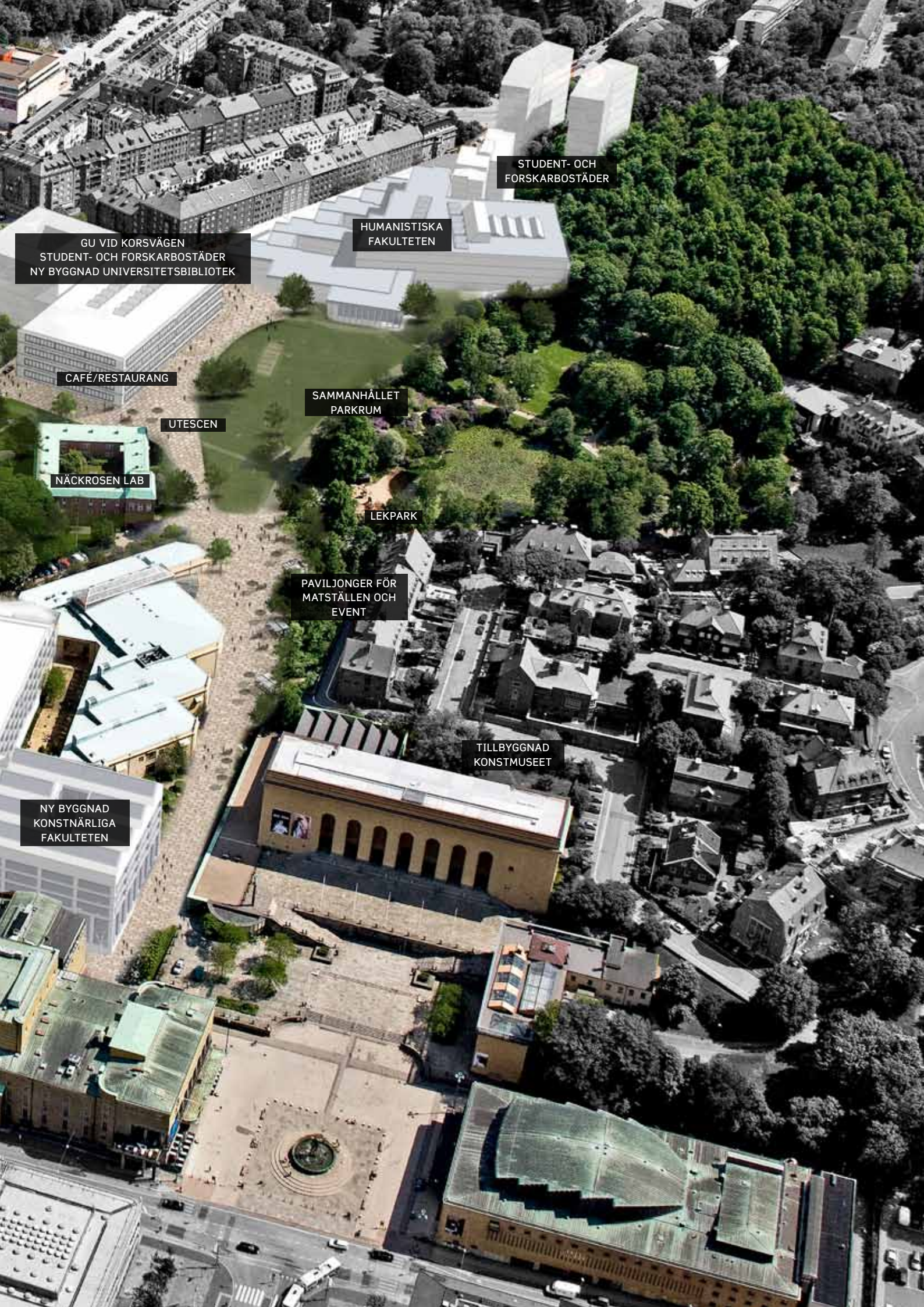
UPPGÅNG VÄSTLÄNKEN

TRÄDGÅRDAR

UPPGÅNG VÄSTLÄNKEN

PARK FÖR HUMANIORA, KONST OCH KULTUR

I framtiden ingår universitetet i Näckrosenområdet i ett större sammanhang av sammankopplade institutioner och stadsrum. Entréerna till området vid Götaplatsen respektive Korsvägen har tydliggjorts med nya byggnader. Nya stråk genom området - ett för snabb cykelkommunikation längs den sammanbyggda Lundgrens-Johannebergsgatan, och ett för parkbesökare från Fågelsången via Renströmsparken ned till Korsvägen - gör att universitetets verksamhet snarast befinner sig mitt i ett sammanhang än bakom, som tidigare. En gemensam akademisk infrastruktur kopplar samman universitetets verksamhet och utöver detta etableras fler målpunkter i parken när nya aktörer får ta plats. Ökad närhet av människor i tillkommande bebyggelse ger en tryggare park över dygnet. Den fysiska miljön blir en möjliggörare för möten mellan olikheter - mitt i Göteborg.

STUDENT- OCH
FORSKARBOSTÄDER

GU VID KORSVÄGEN
STUDENT- OCH FORSKARBOSTÄDER
NY BYGGNAD UNIVERSITETSBIBLIOTEK

HUMANISTISKA
FAKULTETEN

CAFÉ/RESTAURANG

SAMMANHÅLLET
PARKRUM

UTESCEN

NÄCKROSEN LAB

LEKPARK

PAVILJONGER FÖR
MATSTÄLLEN OCH
EVENT

TILLBYGGNAD
KONSTMUSEET

NY BYGGNAD
KONSTNÄRLIGA
FAKULTETEN

Pelousen en sommardag.

Utvecklingsplanens fem strategier

06

Med grund i utvecklingsplanens fyra mål har fem strategier formulerats för universitetsområdets fysiska utveckling:

1. Bygga nya byggnader åt Konstnärliga fakulteten, Humanistiska fakulteten och universitetsbiblioteket
2. Gestalta för gränsöverskridande lärande, forskning och samverkan
3. Utveckla kopplingar och gränssnitt mellan universitetet och den omgivande staden
4. Förädla läget
5. Bjuda in fler att etablera sig i området

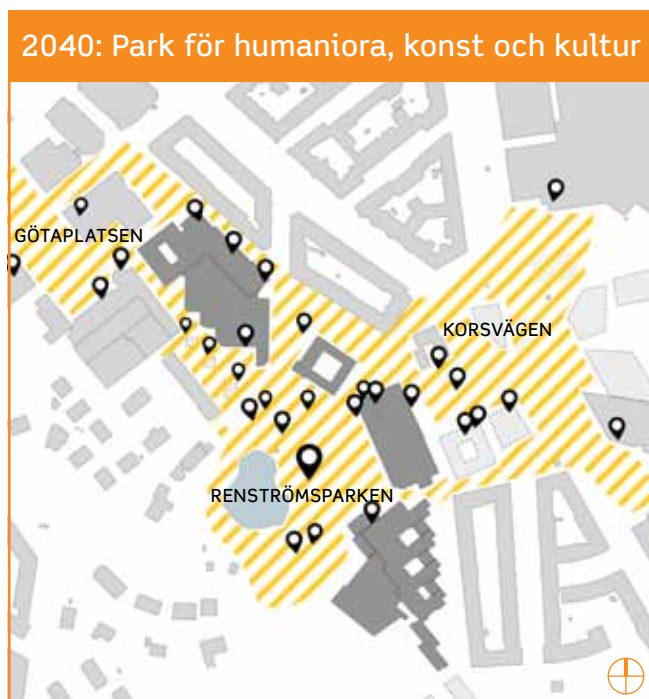
Här följer en fördjupning av respektive strategi. I slutet av kapitlet finns en matris som visar hur respektive strategi bidrar till uppfyllelse av utvecklingsplanens fyra mål.

1. BYGGA NYA BYGGNADER ÅT HUMANISTISKA FAKULTETEN, KONSTNÄRLIGA FAKULTETEN OCH UNIVERSITETSBIBLIOTEKET

Det behövs nya, ändamålsenliga lokaler och större täthet och närhet mellan universitetets verksamheter. De långsiktiga vinsterna för universitetet och staden är uppenbara: På sikt etableras en ny stark akademisk miljö – helt unik i Norden – i området. Möjligheten till intern och extern samverkan ökar. Samtidigt höjs värdet på hela området – för universitetet och för staden – genom att en ny unik del av stadens offentliga liv uppstår.

Effektiva, flexibla och framtidsinriktade miljöer för forskning och utbildning är en viktig framgångsfaktor och konkurrensfördel. Därför är det viktigt att även upgradera äldre lokaler så att de motsvarar framtida behov. De befintliga byggnaderna i området är i olika grad i behov av att ställas om för att möta nutida och framtida krav.

Den nya tekniken och digitalisering befinner sig i stark utveckling och det är idag svårt att avgöra vart den kommer att föra framtida design av lokaler för utbildning och forskning. När det gäller universitetsbibliotekets samlingar är frågan enklare att lösa, då ingenting tyder på att behovet av böcker för utbildning och forskning inom överskådlig tid kommer att minska, snarare tvärtom, och i bibliotekets fall går teknikutvecklingen oss till mötes genom att erbjuda nya och rationellare sätt att förvara böcker kompakt utan att minska tillgängligheten. I fråga om övriga lokaler medför osäkerheten höga krav på generalitet. Lokaler måste kunna ställas om mellan utbildning och forskning, större och mindre grupper och ny teknik. Lokalplaneringen för de ingående verksamheterna sker idag med detta som utgångspunkt.

Från isolerade "öar" till en sammanhållen *park för humaniora, konst och kultur*. Stärkta entréer, sammanhållna stråk, gestaltade mellanrum och ett ökat utbud av målpunkter är alla faktorer som bidrar till att stärka områdets attraktivitet och integrering i staden.

Begreppet **LÄRANDEMILJÖ** innefattar både egentliga studie- och utbildningsmiljöer samt alla andra platser där lärande sker, både enskilt och i grupp. I Näckrosenområdet bör därför sådant som cafémiljöer, grönytor och parkmiljöer betraktas som möjliga lärmiljöer och platser för gestaltande arbete. Lärmiljöerna i Näckrosenområdet ska vara attraktiva och tillgängliga också för studenter från andra delar av Göteborgs universitet och Chalmers.

I framtiden kommer lärmiljöerna att mer och mer betraktas som en gemensam tillgång för fakulteter, institutioner och bibliotek. Väl utnyttjade lokaler skapar täthet, närhet och interaktion. När utbildningsuppdrag ökar eller minskar kommer man att samarbeta om de befintliga resurserna, vilket ställer krav på generalitet redan på dagens planeringsstadium.

Konstellationen av verksamheter i Näckrosenområdet – konst, humaniora och ett nytt universitetsbibliotek – ger goda förutsättningar att utveckla samverkansuppdraget. Det är av avgörande betydelse att gestaltningen av hela Näckrosenområdet tillmötesgår behoven av att stärka befintliga samverkans- och innovationsmiljöer såväl inne i de planerade byggnaderna som i parkrummen. Särskilt viktigt blir gestaltning av de mellanrum som uppstår.

2. GESTALTA FÖR GRÄNSÖVERSKRIDANDE LÄRANDE, FORSKNING OCH SAMVERKAN

Universitetets strategidokument "Vision 2020" slår fast att "behovet av samverkan växer i takt med att allt fler av det moderna samhällets utmaningar kräver gränsöverskridande helhetslösningar." Därför blir också samverkan en integrerande del och

dimension av all forskning och utbildning. Forskning som bygger på samverkan får större förutsättningar att nå hållbarhet och stabilitet. Utbildningar som rymmer en samverkansdimension ger större förutsättningar för studenter att förbereda sig för yrkeslivet. Ett större och mer mångfasetterat gränssnitt mot det omgivande samhället gör det också enklare för universitetet att fullgöra sitt bildningsuppdrag och att bedriva forskningskommunikation i offentligheten.

Verksamheterna som samlas i Näckrosenområdet – konst, humaniora och ett nytt universitetsbibliotek – ger ovanligt goda förutsättningar att utveckla samverkansuppdraget. De konstnärliga utbildningarna och den konstnärliga forskningen är med sina olika offentliga och halloffentliga plattformar, som scener, biosalonger och konsertsalar, ofta helt beroende av en publik som mottagare, medspelare och kritiker. Flera gestaltande verksamheter inom design, performance, musik, film och annan samtidskonst arbetar med platsspecifika format, innovation och social interaktion. Området bör som helhet utformas så att konstarnas möjligheter till interaktion med samhället, de omgivande kulturinstitutionerna och den övriga akademien underlättas av den rumsliga organisationen och arkitekturen.

Humaniora har en stark och nödvändig relation till offentligheten som påminner om konstarnas. Den bokliga, reflekterande och långsamma undersökningsprocess då nya insikter vinnas och formuleras (som inom konsten motsvaras av isoleringen i ateljéer, studios, verkstäder och repetitionslokaler) motsvaras av en lika stark nödvändighet att pröva och konfrontera nya hållningar och insikter i ett mångdimensionellt offentligt rum som består av böcker, tidskrifter, tidningar, seminarier och offentliga framträdanden, utställningar och konferenser.

Ändamålsenliga utbildnings- och forskningsmiljöer som kan användas av många. HUMlab, Umeå.

Inom humaniora arbetar man dessutom idag med nya digitala format och nya medier för såväl forskning som forskningskommunikation och samverkan. Frågor om gestaltning och form får allt större betydelse både som teoretiska frågeställningar och som nödvändiga utgångspunkter för framträdandet i offentligheten genom forskningskommunikation, bildningsarbete och socialt engagemang. Dessa motstridiga behov av isolering och interaktion ska tillgodoses i utvecklingsområdets hela gestaltning och i planeringen ska fördelarna av närheten mellan humaniorans och de konstnärliga ämnenas problemställningar och behov beaktas.

Biblioteket för konst och humaniora bygger på en liknande, historiskt och internationellt, lika produktiv motsättning mellan i detta fall arkivets och samlingens långsamma tid och mötet med behoven i en samtid och en offentlighet som är stadda i snabb förändring. Det ena kan inte tänkas oberoende av det andra. I likhet med de övriga delarna av utvecklingsområdet arbetar också biblioteket med gestaltning av sina samlingar i form av utställningar, debatter, aktualiseringar av litteratur och arkivmaterial, forskningskommunikation och möten både med den övriga akademien och med samhället som helhet.

Det är alltså av avgörande betydelse att gestaltningen av hela äkrosenområdet tillmötesgår behoven av att stärka befintliga samverkans- och innovationsmiljöer, såväl inne i de planerade byggnaderna som i parkrummen.

För att ingjuta ännu mer kraft i verksamhetsmiljöernas samspel och för att operationalisera uppsatta mål för Näckrosenområdet skapas en "park för humaniora, konst och kultur", en verksamhet som ska anpassas till områdets behov och förutsättningar och som helst ska ges en fast, fysisk punkt inom om-

rådet, men även möjlighet till aktiviteter vid Korsvägen och Götaplatsen. Här ska de behov av – ofta ofrivilligt – konstnärligt och humanistiskt entreprenörskap i form av kulturella initiativ, konstnärlig organisering, humanistiska och konstnärliga tidskrifter, student- och forskarinitiativ som uppkommer i området kunna få stöd för sin utveckling och få möta andra. Det kan vara såväl innovationsföretag som traditionella företag, fristående kultur- och konstinitiativ, festivaler och andra som ser en fördel att förlägga sin verksamhet i omedelbar anslutning till den konstnärliga och humanistiska fronten. I denna "park för humaniora, konst och kultur" finns, liksom i områdets övriga delar, plats för såväl reflekterande, slutet utvecklingsarbete som offentliga möten, framföranden och debatter. Dess funktion är således att bidra till att förädla och stärka kärnverksamheternas samverkan och innovation i mötet med offentligheten. Syftet är däremot inte att ersätta sådant som av tradition eller avsiktligt görs inom de akademiska kärnverksamheterna.

Programmering av en "park för humaniora, konst och kultur" och dess innehåll ska göras parallellt med de övriga byggprojekten för att finna bästa möjliga inplacering. En "park för humaniora, konst och kultur" kombineras gärna med restaurang- och cafémiljöer och kan på så sätt bli en kulturell samlingsplats för Göteborgs universitet och för staden – och dess verksamhet kan bli en både virtuell och fysisk portal till universitetets verksamheter.

Vidare ska gemensamma nyttigheter placeras strategiskt och så att det, då det är möjligt, planeras för delad akademisk infrastruktur. Området ska vara tydligt och överskådligt planerat och väl skyltat på flera språk och entréerna ska vara strategiskt placerade och väl synliga.

Universitetets verksamhet berikar hela området. Renströmsparkens grönska och verksamheterna ska vara närvarande även vid entréer från Korsvägen och Götaplatsen. Utredningsskiss parallella uppdrag 2015, Wingårds.

Ett varierat och föränderligt utbud av målpunkter och aktiviteter gör parken till en uppskattad plats för rekreation och möten för Göteborgare och mer långväga besökare. West Kowloon Cultural District, Hong Kong.

Öppna universitetslokaler som aktiverar rummen runt byggnaderna. The New School, New York.

Sociala generatorer – saker att mötas kring – planeras medvetet utifrån en samlad idé om att på en aggregerad nivå tilltala många olika grupper och intressen. Biblioteket, delar av fakulteterna och ett gemensamt akademiskt galleri ska ges en central roll som mötesplatser och platser för samverkan. Täthet och närhet mellan människor i området ska främjas. Överskådlighet, god belysning och mänskliga möten skapar trygghet och säkerhet.

3. ETABLERA NYA STRÅK GENOM OMRÅDET OCH UTVECKLA KOPPLINGAR OCH GRÄNSSNITT MELLAN UNIVERSITETET OCH DEN OMGIVANDE STADEN

Näckrosenområdet ska vara en ”interaktiv del av stadens offentliga rum”. Området blir en plats för ett aktivt konst- och kulturliv – inomhus och utomhus. Den växelverkan som eftersträvas genereras av landskap, byggnader, studenter, lärare och av verksamheten i området. Denna stöds och interaktionen växlas upp i samma mån som Näckrosenområdet kopplas tätare ihop med övrig stadsstruktur.

Verksamheterna är beroende av rumsligt tydligt definierade stråk till kommunikationerna vid Korsvägen, till Universeum, Världskulturmuseet och andra kulturinstitutioner. Det är strategiskt för området att ett stråk mot Chalmers etableras.

Området har idag ett antal identifierbara gränssnitt till staden som i övrigt behöver analyseras i förhållande till målen och helheten. Idag uppfattas Näckrosenområdet först när man nått dess centrum vid Pelousen och Näckrosdammen. Önskvärt vore om parken tydligare kunde ansluta till Korsvägen, Götaplatsen, Carlandersplatsen, Lundgrensgatan och Johanneberg med

Chalmersområdet. För att utveckla en sådan strategi krävs olika slags åtgärder i varje anslutningspunkt. För att skapa en enhetlighet i variationen bör en grundläggande gestaltungsidé vara vägledande för delområdena och Näckrosenområdet som helhet. Av särskild betydelse är anslutningarna till parken från Götaplatsen och Carlandersplatsen, den urbana entrén till stadsparken från Olof Wijksgatantomten samt mötet med Korsvägen via Landeriettomten. I samtliga lägen är strategin att tillskapa entrésituationer där universitetets byggnader är väl synliga med ett identitetsskapande formspråk, samtidigt som de på ett självklart sätt utgör en integrerad del av stadsväven med avseende på såväl stråkingtegrering, arkitektur och användning. Områdets entréer måste alltså förmå att bjuda in allmänheten till området och därför kan det inte råda någon tvekan om att allmänheten får vistas i anslutning till byggnaderna. Näckrosenområdet går från att vara ett skyddat, avsidat parkområde till att istället vara en funktionsblandad stadsmiljö med tydlig universitetsnärvaro.

Att stärka stråken genom området är därför centralt för att realisera planens mål. Universitetet förordar en sammankoppling av Johannebergs- och Lundgrensgatorna för genomfartstrafik, vilket skulle kunna erbjuda ett stadsrum och stråk med utåtriktade offentliga och privata verksamheter i bottenvåningarna. Vidare är det önskvärt att kulturstråket får fortsätta hela vägen från Götaplatsen via Fågelsången och Renströmsparken ner till Korsvägen.

4. FÖRÄDLA LÄGET

Näckrosenområdet har en rik historia och är en viktig del av

Lokaler ska kunna användas på många olika sätt över fler av dygnets timmar. Varför inte som klassrum på dagen och Jazzklubb på kvällen? Toni-Areal, Zürich.

stadens kollektiva minne. Den uppskattade platsen blir nu en mötesplats i staden, öppen för fler genom att trevliga vistelseplatser skapas i attraktiva lägen. Den yttre miljön kring universitetets byggnader ska både tjäna som en del av verksamheternas pedagogiska miljö, som en plats för reflektion och dialog, och ingå i Renströmsparkens större publika helhet. Parken ska kunna ge plats för konstnärliga och kulturella aktiviteter.

Parklandskapet kring Näckrosdammen är redan idag en stor tillgång för studerande och anställda vid universitetet men det skulle kunna få en ännu större betydelse om fler platser med olika karaktär skapades och sambanden mellan yttre och inre rum utvecklades som tema i universitetsområdets framtida arkitektur. En sådan utveckling skulle inte inskränka på allmänhetens tillgång till platsen utan, tvärtom, göra den mer tillgänglig och trygg för alla.

Sambanden med Chalmersområdet i Johanneberg är viktigt för både högskolorna och staden. Berget i söder, det så kallade Trollspisberget, är ett naturområde med betydelse för djurliv och delvis också som strövområde. Att förena dessa kvaliteter med en varsam utvidgning av Näckrosenområdet vore önskvärt, så att parklandskapet genom noga studerad gallring kunde förenas med berget i en utglesad övergångszon, samtidigt som en gång- och cykelväg drogs fram som en förlängning av Vidblicksgatan.

Om Johannebergsgatan knyts samman med Lundgrensgatan på östra sidan om Universitetsbiblioteket kommer passagen genom parken inte längre vara det dominerande cykelstråket. Det ger nya möjligheter att omgestalta parkens riktningar och relationerna mellan Pelousen och omgivningarna kring Näckrosdammen. En analys av rumsliga och funktionella effekter av tvärgående öst-västliga samband – bland annat stråk till Chalmers och Johanneberg – är angelägen, liksom miljökonsekvensanalyser av olika slags ingrepp i naturmiljön. Möjlighet till aktiva bottenvåningar längs de sammanlänkade gatorna ökar stråkets urbana karaktär. För att skapa denna miljö krävs helhetssyn och en samsyn med Göteborgs Stad kring hur parken kan utvecklas i ett urbant sammanhang tvärs över gränserna mellan Akademiska Hus fastigheter och stadens mark.

Näckrosenområdet utvecklas mot att än tydligare utgöra en

Andra aktörer behöver ges plats att bedriva verksamhet i parken. En enkel restaurangpaviljong mot Näckrosdammen kan berika området och bli en målpunkt. Restaurang Babylon i Björns trädgård, Stockholm.

del av ett större grönrum i staden. Från Korsvägen kommer flera gator försees med trädplanteringar och ett grönt promenadstråk utvecklas från Renströmsparken hela vägen till Del sjöområdet.

Samtidigt ska Renströmsparkens identitet som en lugn och trygg parkmiljö för alla åldrar stärkas. Rofyllighet och kulturarv ska bevaras, samtidigt som området aktiveras och öppnas för fler. Platserna och stråken i området ska erbjuda en varierad stadsmiljö och både lugna och aktiva stadsrum ska finnas. Stadsrummen ska utformas med mått som skapar närhet och en detaljering som är intressant också när man kommer nära. Arbete med landmärken och siktlinjer för att skapa synlighet bidrar till att stärka områdets synlighet och identitet.

5. BJUDA IN FLER ATT ETABLERA SIG I OMRÅDET

God service, urbanitet, kulturliv och mångfald kräver verksamheter med olika huvudmän. Förverkligandet av en ”park för humaniora, konst och kultur” kräver samverkan mellan universitetet och andra verksamheter. Det breddar utbudet, skapar en mångfald av scener och mötesplatser, aktiverar bottenvåningar och skapar synergier.

Kulturaktörer, kulturinstitutioner och kulturella företag inbjuds att hyra in sig i, och samutnyttja de nya byggnaderna och parkytorna med t.ex. repetitionslokaler och annan publik verksamhet så att bottenvåningar och mellanrum mellan byggnaderna aktiveras. Det är viktigt att olika lägen och prislägen kan erbjudas. Parkområdet förvandlas till en attraktiv plats för både musik och scenframträdanden.

Ett relevant serviceutbud (t.ex. restauranger, caféer, workspaces) med varierande prisnivåer och lägen etableras. Paviljongbyggnader i strategiska lägen kan bidra till att skapa aktivitet i lägen där det är svårt att uppföra större byggnader, men där det ändå är önskvärt att stärka området med publika målpunkter.

Det är även viktigt att tillskapa fler student- och forskarbo-städer som ökar den mänskliga närvaron i området och ger ytterligare underlag för service – över hela dygnet.

UTVECKLINGSPLANENS FEM STRATEGIER

	MÅL 1 En miljö som stödjer multidisciplinära samarbeten och samverkan med omvärlden	MÅL 2 Ändamålsenliga utbildnings- och forskningsmiljöer, utvecklingsbara över tid	MÅL 3 En attraktiv och hållbar arbets- och livsmiljö	MÅL 4 Närvarande och synligt i staden
STRATEGI 1 Bygga nya byggnader åt Humanistiska fakulteten, Konstnärliga fakulteten och universitetsbiblioteket	<ul style="list-style-type: none"> • Betrakta cafémiljöer, grönytor och parkmiljöer som möjliga lärmiljöer • Skapa attraktiva och tillgängliga miljöer också för studenter från andra delar av GU och Chalmers • Betrakta lärmiljöer som en gemensam tillgång för fakulteter, institutioner och bibliotek • Lägg särskild vikt vid gestaltning av mellanrummen 	<ul style="list-style-type: none"> • Pedagogisk idé, rumslig gestaltning och behov av tekniska hjälpmedel ska redovisas vid utformning av lärandemiljöer • Uppgradera äldre lokaler så att de motsvarar dagens och framtidens behov 	<ul style="list-style-type: none"> • Etablera en ny stark akademisk miljö - helt unik i Norden 	<ul style="list-style-type: none"> • Gestalta öppna och inbjudande byggnader med tydlig identitet
STRATEGI 2 Gestalta för gränsöverskridande lärande, forskning och samverkan	<ul style="list-style-type: none"> • Stärk befintliga samverkans- och innovationsmiljöer, såväl inne i de planerade byggnaderna som i parkrummen • Planera för delad akademisk infrastruktur • Biblioteket, delar av fakulteterna och ett gemensamt akademiskt galleri ska fungera som mötesplatser och platser för samverkan 	<ul style="list-style-type: none"> • Skapa platser för såväl reflekterande, slutet utvecklingsarbete som offentliga möten, framföranden och debatter • Utforma miljöerna så att de kan användas på många olika sätt, av många olika aktörer 	<ul style="list-style-type: none"> • Möjliggör/stötta konstnärligt och humanistiskt entreprenörskap • Bygg så att täthet och närhet mellan människor i området främjas • Bebyggelsen ska stärka överskådlighet, god belysning och mänskliga möten; det skapar trygghet 	<ul style="list-style-type: none"> • Marknadsför området som "park för humaniora, konst och kultur" • Skylta på flera språk • Placera entréer väl synliga i strategiska lägen • Utveckla området som både virtuell och fysisk portal till universitetets verksamheter
STRATEGI 3 Etablera nya stråk genom området och utveckla kopplingar och gränssnitt mellan universitetet och den omgivande staden	<ul style="list-style-type: none"> • Skapa ett starkt kommunikationsstråk via den sammanlänkade Lundgrens-Johannebergsgatan • Möjliggör ett aktivt "kulturstråk" från Götaplatsen hela vägen ner till Korsvägen via Renströmsparken • Etablera stråk mot Chalmers via Trollspisberget /Vidblicksgatan 	<ul style="list-style-type: none"> • Bygg så att den yttre miljön kring universitetets byggnader kan tjäna både som pedagogisk miljö och del i park- och gatumiljöernas helhet 	<ul style="list-style-type: none"> • Erbjud stadsrum och stråk kantade av bottenväningar med utåtriktade offentliga och privata verksamheter 	<ul style="list-style-type: none"> • Aktivera universitetsområdets roll i staden och staden som offentligt rum för universitetet
STRATEGI 4 Förädla läget	<ul style="list-style-type: none"> • Stärk sambanden mellan yttre och inre rum • Utforma stadsrummet med mått som skapar närhet och en detaljering som är intressant också när man kommer nära 	<ul style="list-style-type: none"> • Förbättra tillgängligheten till byggnader och parken i stort 	<ul style="list-style-type: none"> • Skapa platser och målpunkter med olika karaktär, funktion och målgrupper • Bygg aktiva bottenväningar längs de sammanlänkade gatorna som ökar områdets urbana karaktär • Bevara rofylldhet och kulturarv samtidigt som området aktiveras och öppnas för fler 	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeta med landmärken och siktlinjer för att skapa synlighet • Utvidga parkområdet varsamt • Utforma grönområdet som en del av ett grönt promenadstråk som löper hela vägen till Delsjöområdet
STRATEGI 5 Bjuda in fler att etablera sig i området	<ul style="list-style-type: none"> • Pröva möjligheterna för lokaler åt andra än universitetet i samtliga nybyggnadsprojekt • Möjliggör etableringar av verksamheter med olika huvudmän • Erbjud olika lägen och prislägen 	<ul style="list-style-type: none"> • Möjliggör för externa aktörer att hyra in sig och samnyttja ytor och attraktiv infrastruktur • Bidra till att universitetet upplevs som tillgängligt för alla grupper i samhället 	<ul style="list-style-type: none"> • Relevant serviceutbud (restauranger, caféer, workspaces) med varierande prisnivåer och lägen etableras • Skapa student- och forskarbostäder inom området 	<ul style="list-style-type: none"> • Etablera en gemensam informationspunkt för utvecklingen av området

Framtidsbilder och önskade scenarier

UNIVERSITETET I NÄCKROSENOMRÅDET 2040

De offentliga aktiviteterna, som utställningar, debatter, konserter, filmvisningar, uppläsningar och annat drar till sig många besökare från när och fjärran. Möjligheten att ibland komma närmare den konstnärliga praktiken och forskningen har visat sig lockande. Renströmsparken, som är ett stort rumsligt kapital i Göteborg, öppnar sig på nya sätt mot omgivningarna i Johanneberg, Lorensberg och stadens andra centrum kring Götaplatsen och Korsvägen. Utformningen har på finurliga sätt lyckats förena den ökade rörelsen med fredade vistelsezoner, samtidigt som parken vidgats och blivit rymligare upp mot Johanneberg. Kontakterna med hela Chalmers och Johanneberg Science Park utvecklades snabbt dels genom några tydligt skyltade och belysta gång- och cykelstråk men framför allt genom ett innovativt system av mindre elbussar som kan smyga igenom Johannebergs trånga gator och Renströmsparken.

2013 visste Göteborgs universitet att forskningen skulle öka både inom humaniora och konst liksom att samverkan skulle öka mellan fakulteter och institutioner, mellan lärosätena i Göteborg och Västsverige, mellan forskning, utbildning och samhälle samt, inte minst, mellan universitetet och staden. Man visste dock inte inom vilka ämnen eller hur ett framtida universitet skulle organiseras för att möta förändringen. Nu, 2040, efter två decenniers byggande och verksamhetsutveckling är Näckrosenområdet fullt av fysiska uttryck för denna intensifierade samverkan. Rumsliga och akademiska samband mellan Konstnärliga fakulteten, Universitetsbiblioteket och den utvidgade Humanisten har synliggjorts och stärkts, liksom relationerna mellan hela universitetsområdet och delar av kunskaps- och kulturstan Göteborg.

Såväl de ombyggda lokalerna som de nya har skapat förutsättningar för ökad samverkan. Balansgången mellan de akademiska verksamheternas behov av lugn, koncentration och tillbakadragenhet å ena sidan och ökad samverkan och möten med kolleger och offentlighet å den andra, har hållits vid liv genom ständigt pågående dialoger om gamla och nya ämnens arbetsvillkor och rumsliga behov. De har i sin tur resulterat i en funktionell arkitektur med hög kvalitet. Lokalerna och universitetsområdets byggnader är lättillgängliga och läsbara

för medarbetare, studenter och allmänhet – med olika sociala och etniska bakgrunder – som är nyfikna och vill närma sig universitetet för att ta del av dess utbud.

Hösten 2040 arbetar och studerar cirka 5 000 personer i universitetsområdet vid Näckrosen och minst lika många har dagligen vägarna förbi.

HUMANISTISKA FAKULTETEN

Det hela började med om- och tillbyggnaden av Humanistiska fakulteten. De interdisciplinära satsningarna på kulturarv, digitala humaniora, grön humaniora och medicinsk humaniora stärkte fakultetens forsknings- och utbildningsprofil ytterligare och kompletterade och stärkte humanioras traditionella kärnområden litteratur, historia, kulturvetenskaper och språk. Den omedelbara närheten till det nya biblioteket för humaniora och konst var viktig för denna utveckling. Samlingarna blev lätt tillgängliga och användes för gemensamma satsningar på forskning, utveckling, utställningar osv.

Satsningarna utgör plattformar för nätverk inom hela universitetet och Chalmers. En särskild styrka är den samverkan som skapats mellan de konstvetenskapliga ämnena och den Konstnärliga fakultetens kompetenser inom visualitet, performativitet, litteratur, design, hantverk osv.

KONSTNÄRLIGA FAKULTETEN

Vad betyder platsen? Allt! En konstnärlig fakultet i ett hus som vänder sin framsida åt Götaplatsen innebär att konsten, den konstnärliga utbildningen och forskningen ställs mitt i centrum, mitt i samtiden. Sida vid sida med de hus där kulturarvet förvaltas och konsten visas och framförs, skapas de konstnärliga uttryck som är framtidens kunskap och kulturarv. Staden pekar ut platsen och säger att det vi gör är viktigt: ni behövs här!

Konstnärer vill inte alltid öva och lära sig inför publik, därför behöver huset också hemliga vrår, studios och mörkrum, men vi tror samtidigt på konstens och det konstnärliga skapandets betydelse för samhällets nödvändiga utveckling mot hållbarhet och transparens. Läget ger men förpliktigar också: Ju mer i händelsernas centrum, desto viktigare att ha vida dörrar med låga trösklar som välkomnar nya konststuderande, ovana kunskapsformer och en intresserad allmänhet. Med Konstnärliga fakultetens nya byggnad på plats mellan Konstmuseet och Stadsteatern och närheten till Biblioteket för humaniora och konst samt Humanistiska fakulteten, skapas rum för nya möten!

En ny byggnad för Konstnärliga fakulteteten etablerar verksamheten vid sidan om kulturinstitutionerna vid Götaplatsen.

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET

Det nya biblioteket för humaniora och konst är en stark länk mellan universitetet och samhället, ett fönster för universitetet och dess forskare att nå ut och påverka genom föreläsningar och utställningar. Byggnaden öppnar sig på ena sidan mot parkrummet och på den andra mot staden och Korsvägen. Den bjuder in människor med olika bakgrund till spännande möten med kultur och vetenskap och är en viktig symbol för ett demokratiskt och hållbart samhälle.

Biblioteket är en nod för olika kunskapsbehov. Här finns kompetens för sökstrategier, publiceringsfrågor eller hantering av forskningsdata. Studenten får hjälp att hitta och värdera information och här finns plats för att arbeta enskilt eller i grupp. Det finns lugna, tysta och inspirerande miljöer för forskning, studier och samtal.

Det nya biblioteket för humaniora och konst är en plats där det gamla och det nya möts. Databaser och elektroniska media samsas med unika handskrifter och boksamlingar. Vårt gemensamma kulturarv digitaliseras här och blir tillgängligt för kunskapsökande människor överallt i världen. Biblioteket är en plattform för lärande och demokrati. Det är platsen för gemensamma läranderesurser, från Gutenberg till webbläsare. Biblioteket och dess innehåll är core facilities för universitetet, och en avgörande infrastruktur för humaniora och konst.

NÄCKROSEN LAB

Näckrosenområdet har nu blivit en nordisk och internationell mötesplats för dem som är intresserade av vad som ligger i framkant inom humanistisk och konstnärlig forskning och av hur ett universitet kan interagera med och reagera på samhällsförändringar. Platsens värde och vitalitet ökar genom att Näckrosen ligger i en parkmiljö, tillgängligt och centralt i staden, i direkt anslutning till stråk, trafiknoder och stora kulturinstitutioner. I denna "park för humaniora, konst och kultur" stöds nya samverkanssatsningar mellan utbildningar, forskning och externa parter i den postindustriella globala staden. I denna miljö finns ett koordinerat offentligt program för debatter, nyskapande konst, design, musik och scenkonst. Här finns en intressant café- och restaurangmiljö som blir en magnet för möten mellan universitet och omvärld.

Publika målpunkter i Näckrosenområdet utgörs av:

- Ett stort kulturprogram med scener inomhus och utomhus för debatter, performance, litteratur, film och musik.
- Gallerier och utställningsytor inomhus och utomhus för konst och vetenskap.
- Startuplokaler för det kulturella området.
- Kårverksamhet och en studentdriven kulturfestival.
- Caféeer och lunchställen med olika prisnivåer.
- Verksamhet för barn.

Framtida gångstråk, huvudentréer och väderskyddat gångstråk via station för Västlänken.

— Framtida gångstråk — Vädskyddat gångstråk via station för Västlänken
 ◀ Huvudentréer

Framtida cykelstråk, cykelparkering och cykelservice

— Framtida cykelstråk
 ◀ Cykelparkering

Framtida vägnät, parkeringsgarage och möjliga lägen för inlastning

— Framtida vägnät
 ● Möjliga lägen för inlastning

Trafik, parkering, angöring och tillgänglighet

08

KOLLEKTIVT RESANDE OCH VÄSTLÄNKEN

Västlänken är en planerad järnväg i tunnel under centrala Göteborg med stationer vid Centralstationen, Hagakyrkan och Korsvägen. År 2026 planeras tunneln vara trafikklar i sin helhet. Syftet med Västlänken är att underlätta resandet inom Västra Götalandsregionen, vilket också innebär en utökad högskoleregion. Tunneln kommer att trafikeras av pendeltåg och några regionalåtgång, samt frigöra spår vid nuvarande centralstationen där samtliga fjärrtåg och resterande regionalåtgång även i framtiden kommer att stanna i markplan.

Med bygget av Västlänken förändras Korsvägen än en gång för att möta framtidens behov, dels som trafikplats och dels för att göra området trevligare för boende och besökare. Det handlar om en station med tre uppgångar; en mitt på Korsvägen, en vid slutningen mot Liseberg och en vid Olof Wijksgatan.

Målet är att minska biltrafiken för att skapa en behagligare innerstad för alla som rör sig i området. Nya Korsvägen ska kompletteras med restauranger, kaféer och butiker. När väl Västlänken är utbyggd är området inte bara väl integrerat i det lokala buss- och spårvagnsnätet, det är även en del av hela regionens nya tågssystem. Näckrosenområdet kommer att befinna sig mitt hjärtat av flöden i Västsverige.

Antalet kollektivtrafikresenärer som kommer röra sig på

Korsvägen förväntas fördubblas till år 2035 jämfört med år 2014 (Göteborgs Stad/Västtrafik). Resandet enbart med buss och/eller spårvagn dominerar även i fortsättningen platsen. Runt en tredjedel av resenärerna förväntas nyttja Västlänken.

TRAFIK, TRANSPORTER OCH PARKERING

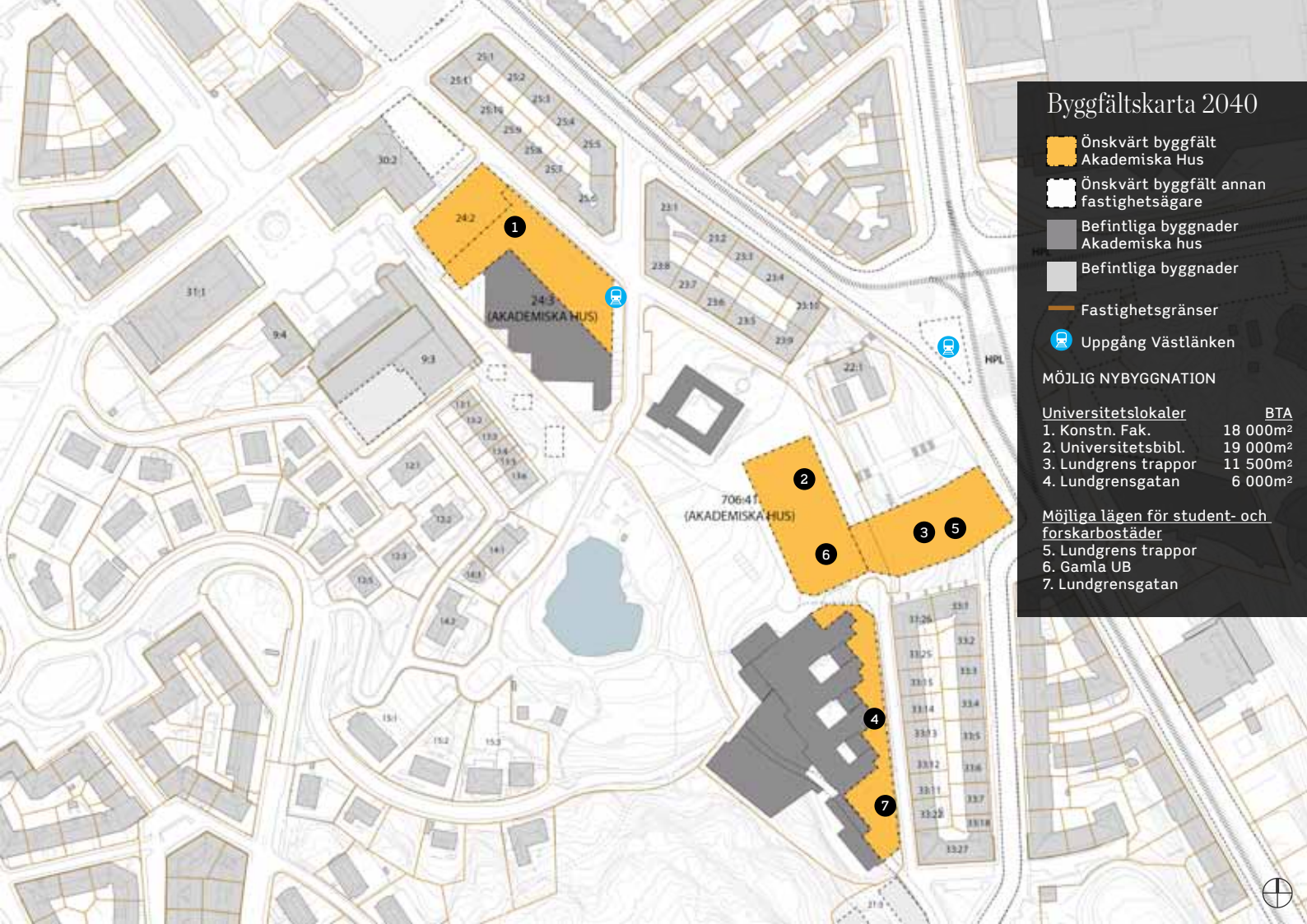
När lokaler för universitetets verksamhet byggs ut i området är det viktigt att det sker på ett hållbart sätt. Målsättningen är att biltrafiken till området inte ska öka trots att området expanderar, vilket motiveras av stadens mål för biltrafik, stadens parkeringspolicy, regionens kollektivtrafikprogram, och miljösituationen på gatorna i anslutning till området. Studenter och anställda ska uppmuntras att gå, cykla eller åka kollektivt, eftersom rätt förutsättningar finns i närområdet.

I ny- och ombyggnader ska planeras för samtida cykelparkeringar samt parkeringsplatser för elbilar och poolbilar. En sammankoppling av Johannebergsgatan och Lundgrensgatan skulle möjliggöra en säkrare genomgående gång- och cykeltrafik och därmed underlätta för transporter inom hela området.

Godstransporter till respektive byggnad sker via befintligt gatunät och godsmottagningarna placeras lokalt i byggnaderna. Placering, kapacitet och interna flöden kommer att detaljstuderas i samband med projektering av nya byggnader. Möjligheten till en samordnad logistik inom hela området ska prövas i en särskild utredning.

TILLGÄNGLIGHET

Universitetsområdet vid Näckrosen och de byggnader som ingår ska vara tillgängliga för den med funktionsnedsättning. Syftet är att så många som möjligt ska känna sig välkomna och kunna delta på lika villkor i den verksamhet som universitetet bedriver i området. Detaljerade krav och lösningar tas fram i samband med projektering av kommande byggprojekt.

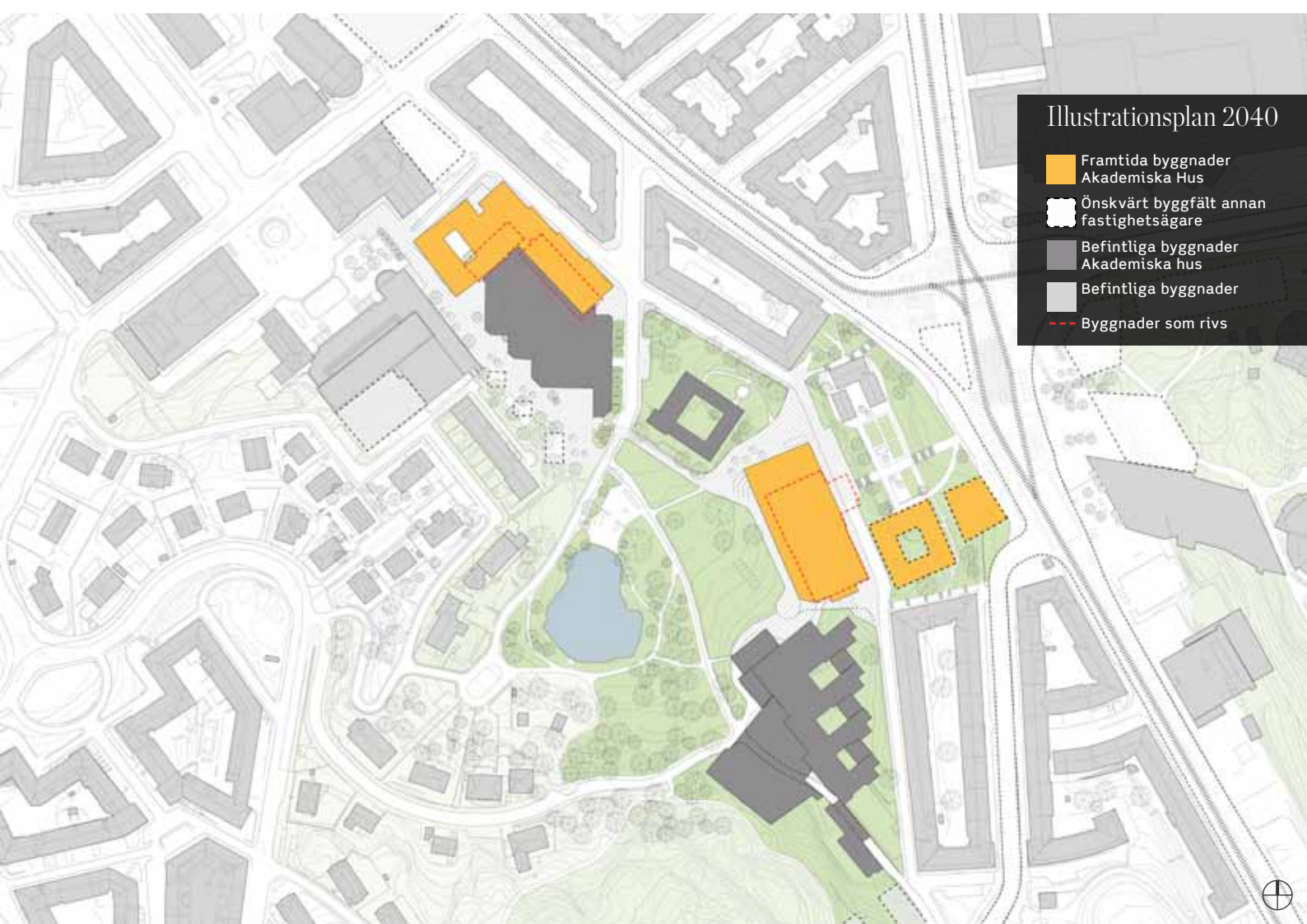
Byggnätskarta 2040

- Önskvärt byggfält Akademiska Hus
- Önskvärt byggfält annan fastighetsägare
- Befintliga byggnader Akademiska hus
- Befintliga byggnader
- Fastighetsgränser
- Uppgång Västlänken
- HPL

MÖJLIG NYBYGGNATION

Universitetslokaler	BTA
1. Konstn. Fak.	18 000m ²
2. Universitetsbibl.	19 000m ²
3. Lundgrens trappor	11 500m ²
4. Lundgrensgatan	6 000m ²

- Möjliga lägen för student- och forskarbostäder
- 5. Lundgrens trappor
 - 6. Gamla UB
 - 7. Lundgrensgatan

Illustrationsplan 2040

- Framtida byggnader Akademiska Hus
- Önskvärt byggfält annan fastighetsägare
- Befintliga byggnader Akademiska hus
- Befintliga byggnader
- Byggnader som rivs

Framtidens Korsvägen ska vara en säkrare och grönare plats än vad det är i dag. Utrymme ska ges åt fotgängare och cyklister.
Visionsbild Korsvägen, Göteborgs Stad.

Hållbarhet

09

Universitetets satsning att bygga nytt för verksamheten i Näckrosenområdet kommer att öka den sociala mångfalden och den sociala interaktionen såväl internt som med samhället. Utfallet av de humanistiska och konstnärliga verksamheternas rumsliga förening i Näckrosenområdet har både vetenskapliga, konstnärliga och sociala implikationer som går i riktning mot integration och social hållbarhet. Samtidigt tar moderniseringen av Universitetsbiblioteket sikte på ett fortsatt samhällsuppdrag att fungera som ett socialt medium – ett samhällets kollektiva minne och framtidssond. Spänningen mellan platsens unika karaktär, dess integration med hela staden och det arbete med arkivering, självförståelse, analys och gestaltning som bedrivs där utgör en av Näckrosenområdets största möjligheter. Den sociala hållbarheten är fundamental i denna konstellation. Därför inleds kapitlet om hållbarhetsfrågor i denna utveck-

lingsplan med ett fokus på just social hållbarhet.

Förnyelsen av universitetets byggnader i Näckrosenområdet kommer ur byggnadsteknisk och miljöteknisk synpunkt att skapa en mer hållbar ekonomisk och ekologisk situation. Tillväxten av ”kulturella ekosystemtjänster” blir speciellt framträdande eftersom de gör de publika rummen meningsfulla och trivsamma. Också de goda kommunikationerna vid Korsvägen skapar gynnsamma förutsättningar för hållbar stadsutveckling. När universitetets entré ligger vid Korsvägen, Johannebergs- och Lundgrensgatan förbinds med ett genomgående cykel och gångstråk och Västlänken kommer till med en uppgång mitt i området ökar universitetsområdets integration i staden.

Då verksamhetsutvecklingen i Projekt Campus Näckrosen inleddes 2012 uppstod omedelbart diskussioner om idéns sociala hållbarhet. De kretsade kring akademisk hållbarhet, integrationsbehovet med hela staden, allmänhetens tillgänglighet till Göteborgs universitet, samverkansmöjligheter inom forskning och utbildning och tredje uppgiften. Men debatten hade också ett särskilt starkt fokus på kultur- och naturvärden i Näckrosenområdet. Projektet har genomgående besvarat kritiken mot utvecklingen i området i dialogprocesser som bidragit till olika former av medskapande och förankring. Dialogerna har höjt både kvaliteten och hållbarheten i hela utvecklingsarbetet och även bidragit till en anda av samverkan och dialog som i sig är

ATT DEFINIERA SOCIALT HÅLLBAR UTVECKLING

Brundtlandkommissionen definierade 1987 hållbar utveckling som "en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov." Ur detta perspektiv kan sägas att en socialt hållbar utveckling är en social utveckling som möjliggör ett förnuftigt förfogande över naturresurser. En vidare definierad socialt hållbar utveckling blir på ett mer uppenbart sätt politisk till sin definition i och med att självklara hållbarhetskvaliteter som "ett gott samhälle", "trygghet", "identitet" och "tillhörighet" saknar exakta och allmänt omfattande definitioner och att dessa definitioner alltid kommer att motsägas och överflyglas av nya liknande eller motsatta definitioner i debatten.

Det är emellertid just den dialogen och möjligheten till en permanent omdefiniering av vad som menas med ett gott samhälle som utgör själva kärnan i vad som kan betraktas som socialt hållbar utveckling. Endast genom att inkludera fler människor med olika bakgrund i diskussionen om vad som är "ett gott samhälle" kan det undvikas att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov. I detta perspektiv hänger begreppen demokrati och socialt hållbar utveckling mycket nära samman.

Trots att den aktuella forskningens definitioner av social hållbarhet varierar är de samstämmiga på en punkt nämligen att den sociala hållbarheten måste förstås som både tillstånd och process, å ena sidan som ett önskvärt generiskt tillstånd av inkludering och välfärd och samtidigt som en process som garanterar detta tillstånd. Avgörande för denna process är sociala gruppers problemlösningskapacitet som i sin tur är beroende av tillståndet, av tillit och föreliggande kompetens. När de akademiska miljöerna och arkitekturen i Näckrosenområdet utvecklas i den sociala hållbarhetens perspektiv bör utgångspunkten vara en liknande uppfattning om samverkan mellan tillstånd och process.

ett slags upptakt och signum för den kommande verksamheten i området.

Dialogerna och utvecklingsanalyser har lett till att en stor nybyggnadsvolym för den Konstnärliga fakulteten flyttats till ett läge där den kan skapa största tänkbara värde i stadsrummen kring Götaplatsen och Avenyn. Detta medför i sin tur att dagens utbyggnadsplaner i stort sett lämnar parken opåverkad, att kulturarven i Universitetsbiblioteket kommer att bevaras och att den gamla hovrättsbyggnaden sparas. Det som återstår att stärka och förverkliga är en vision för socialt hållbar utveckling av området i sin urbana kontext. Idag finns högt ställda förväntningar på universitetet i fråga om social hållbarhet. De kommer till exempel till uttryck i "Policy och handlingsplan för breddad rekrytering och social inkludering vid Göteborgs universitet" från 2016. I arbetet med Utvecklingsplan Näckrosen har frågan därför fått extra uppmärksamhet. Inbjudna representanter från olika delar av universitetet har fått möjlighet att beskriva hur de ser på social hållbarhet i området, på vad som redan nu görs och hur det borde vara i framtiden.

Frågeställningarna har berört såväl hållbarhet inom själva det akademiska fältet som universitetets bidrag till en socialt hållbar utveckling i hela staden. Frågor om breddad rekrytering och social inkludering berör ju med nödvändighet bägge polerna.

I diskussionerna har deltagarna fått ta del av och muntligt reagera på en definition av socialt hållbar utveckling där kärnpunkten har definierats som en kapacitet att genom dialog inkludera mångfald och olikhet. Resultaten av arbetsmötena summeras i följande punkter, som samtliga är viktiga också för arkitekturen och den rumsliga gestaltningen i området :

- Kvalitativa och inkluderande utbildningar är kärnan i social hållbarhet inom ett universitet. Utbildningar som ger fler generiska kompetenser och inkluderar praktik ökar hållbarheten. Utbildningarnas form, normer och kulturer måste öppna sig för människor med olika bakgrund. En bättre kommunikation om universitetet på mottagarnas villkor måste utvecklas.
- Hållbarheten ökar om universitetsområdet är en fattbar fysisk plats för studenter och allmänhet. Studenter vill vara delaktiga i ett sådant sammanhang, vilket stimulerar dem att läsa längre program. Studieovana motiveras av fysiska möten och begripliga studiemiljöer. Konsekvensen är att fysisk närvaro inte kan ersättas med digitala kurser.
- Tillgången på lokaler och öppna klassrum är viktig för studenter, liksom att utbildningar och kurser också kan förläggas till kvällstid.
- Universitetets värde och innehåll definieras i allt högre grad av utomstående aktörer. Det kan gälla socialt exkluderade grupper.

Ljus ... dunkel ... mörker. Ursäkta! ... men var finns Hovrätten och Konstnärlig fakultet? Åt vilket håll ligger Götaplatsen? Forskning om trygghet i stadsmiljön understryker bland annat betydelsen av överblickbarhet, att kunna se sin omgivning och orientera sig.

- derade grupper, företag eller media. För att skapa hållbarhet i verksamheten krävs att dessa grupper samtalar med universitetet. Dessa samtal måste kunna beredas plats i relevanta miljöer.
- Hela utbildningssystemet behöver involveras och samverka om en breddad rekrytering till högskolan ska kunna ske genom bland annat aktivare samarbete med grundskola och gymnasieskola. Delar av denna samverkan behöver kunna äga rum i området.
- Universitetsbiblioteket kan vara en avgörande plats för samarbetet kring att utveckla språkstöd, en buffert i ett hårdnande klimat där förberedelser för högre studier kan äga rum.
- Universitetsbiblioteket är, med sina låga sociala trösklar och långa öppettider, sitt arbete med språkstöd och sina nya studiemiljöer, en strategisk resurs för arbetet med social hållbarhet.
- Biblioteket är samhällets och universitetets minne. Stor tillgänglighet till det historiska och det akademiska minnet är viktigt för hela samhällets hållbarhet.
- Biblioteket tar emot gymnasieklasser, nyanlända praktikanter från arbetsförmedlingen och bjuder in allmänheten till seminarier, utställningar m.m. Man arbetar med webben, sociala medier och samarbetar med institutionerna kring språkhandledning.
- Biblioteket har stor kapacitet att utvecklas genom unik kompetens och internationella nätverk. Det finns en stor vilja bland personalen att utöka samhällskontakterna och samarbeten med stadsbiblioteket, att utveckla mer "överskådande" samverkan med staden och andra aktörer och mer samsyn genom dialog.
- Universitetsområdet i Näckrosen har idag trygghetsproblem varför ett samlat säkerhets- och trygghetstänkande för hela området behövs, ett program där öppenhet och tillgänglighet förenas med säkerhetsmedvetande. Belysningsdesign är en konkret åtgärd som är avgörande för om universitetets utemiljöer ska vara trygga platser under kvällstid. Renströmsparken bör analyseras som helhet ur ett trygghetsperspektiv för att kunna bli en pedagogisk miljö och en mötesplats där byggnadernas tillgänglighet måste kännas välkomnande och trygg alla tider på dygnet.
- Akademisk verksamhet, inom både humaniora och konst, är ofta kontroversiell och arbetar med projekt som kan utmana samhället. Det är viktigt att den akademiska miljön på en och samma gång kan bjuda in allmänheten till dialog och erbjuda en trygg och fredad miljö.

HÅLLBARHET

Akademiska Hus modell för hållbarhetsfrågor

UNIVERSITETSLOKALER OCH HÅLLBAR UTVECKLING

”Strategisk lokalförsörjningsplan 2016-2040” för Göteborgs universitet betonar att förvaltningen och tillväxten av ekonomiskt kapital inte får ske på bekostnad av naturkapital eller socialt kapital. Universitetets verksamhet ska vara hållbar och bland annat bidra till en minskad klimatpåverkan. Eftersom byggd miljö och infrastruktur utgör stora belastningar på klimatet bör nya etableringar först och främst höja utnyttjandegraden i redan existerande lokaler så att de används effektivt. Målet är att all nybyggnation och komplettering ska stärka den befintliga bebyggelsestrukturen.

Universitetets lokalisering utgår i huvudsak från analyser och beslut om hur man kan realisera utbyggnader i centrala och kollektivtrafikhärlägen som vidareutvecklar idén om ett stadsintegrerat universitet. Stor vikt ska fästas vid universitetets kapacitet som katalysator för stadsliv, att människor får anledning att vistas på och omkring universitetsområdet genom det ökande utbud av bostäder, arbetsplatser, service och handel, skolor, kultur och rekreativmiljöer som genereras. Universitetet skapar ofta A-lägen som staden drar nytta av. Ett ömsesidigt förtroende mellan universitetet och stadens aktörer blir avgörande för framgång i att bygga kunskapsstaden Göteborg. Genom strategisk lokalplanering, stadsplanering och arkitektur kan en syntes skapas mellan ekonomiska, sociala och ekologiska hållbarhetsmål som genererar en dynamisk stadsutvecklingsprocess.

Några av lokalförsörjningens viktigaste mål är att göra universitetet öppet och tillgängligt, att skapa bostäder för studen-

ter och forskare, att lokalisera byggnader och verksamheter nära så många som möjligt, att planera och utforma inspirerande arbetsmiljöer samt att skapa närhet till parker och gröna miljöer. Att känna delaktighet och inflytande är en väsentlig förutsättning för att arbets- och studiemiljön ska vara attraktiv och att studerande och verksamma på universitetet ska känna välbefinnande. Lokalförändringarna ska därför tillvarata människors erfarenheter genom en grundlig dialog med berörda verksamheter och dialogprocessen ska integreras i hela förändringsarbetet och planeringsprocessen.

Utvecklingsplanen ska möjliggöra en långsiktigt hållbar miljö. Den omfattar en rad frågeställningar på många nivåer: lägre energianvändning, sunda material, förbättrade kommunikationer och flexibel användning av mark och byggnader är exempel på frågor som behandlas. Utvecklingsplanen tar ut den långsiktiga riktningen för den byggda miljön. Den skapar ett ramverk för utvecklingen av ett socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart universitetsområde. Genomförande av planens mål och strategier delas upp i projekt som beskrivs i ”Projektplan för Utvecklingsplan Näckrosen 2018-2040”.

Akademiska Hus ”Metod för campusutveckling” innehåller ett planeringsverktyg, en modell som ska säkerställa att hållbarheten beaktas i utvecklingsplanens alla faser; i visionen, strategierna, planeringen, genomförandet, förvaltningen och den fortsatta utvecklingen. Modellen kan ses som en slags bruttolista på teman och frågeställningar som behöver hanteras och den är utvecklad med speciellt fokus på lärosätens verksamheter och behov i olika sammanhang.

SOCIALT VÄLBEFINNANDE OCH TRYGGHET

Näckrosenområdet behöver bli en tryggare plats eftersom verksamhet bedrivs där både dag och kväll. Därför är ett samlat säkerhets- och trygghetstänkande en viktig dimension i den sociala hållbarheten. Den upplevda säkerheten, känslan av trygghet, är kopplad till frågan om social inkludering. Om många människor med olika bakgrund rör sig i området under stora delar av dygnet ökar upplevelsen av säkerhet, även om det rent statistiskt också innebär att risken för fler stölder och överkan ökar. Målet är att universitetsområdet i Näckrosen ska bli ett innovativt exempel på hur man kan arbeta med säkerhet, trygghet och social inkludering i ett urbant universitetsområde.

Åtgärder som stärker temat socialt välbefinnande och trygghet kan exempelvis vara:

- Utformningen av belysningen i hela universitetsområdet, att man använder universitetsbyggnaderna som element i en belysningsstrategi och att inte starka kontraster mellan ljus och mörker skapar otrygghet i parken och kring byggnaderna.
- Hur en inkluderande och inbjudande design av universitetsområdet kan förenas med ett effektivt säkerhetstänkande och smarta skalskydd.

INNOVATION OCH EKONOMI

Göteborgs universitet har ett valspråk som lyder: tradita innovare, innovata tradere. Det betyder att förnya det överlämnade och lämna det förnyade vidare. Universitetet ska alltså tänka nytt, med det ärvda som grund, och man ska förmedla det nya. Valspråket pekar ut en avsikt hos universitetets grundare och klargör att akademiskt arbete till sin natur är innovativt.

Det handlar om kritiskt ifrågasättande och om nya tankar. Universitetets innovationsarbete sker ofta i slutna miljöer och avsätter sig i specialiserad litteratur. Men inom de konstnärliga områdena och humaniora är syftet genomgående att utmana våra föreställningar om världen och att pröva nya rön i ett offentligt sammanhang. Universitetet formulerar dessa möten med offentligheten som en nödvändig samverkan. Att översätta traditionella innovationsbegrepp till nya medier och de idéer om innovation och entreprenörskap som dominerar dagens värld är idag en av akademins utmaningar.

Åtgärder som stärker temat innovation och ekonomi kan exempelvis vara:

- Hur sådana omtolkningsprocesser och experiment kan stödjas genom att skapa en öppen mötesplats för konst, humaniora, innovation och samverkan i Näckrosenområdet.
- Ett strategiskt program för hur området kan erbjuda plats för företag, konstnärer och projekt som har nytta av att befinna sig i omedelbar närhet av konstnärlig och humanistisk utbildning och forskning.

DELAKTIGHET OCH PROCESS

Ingående delprojekt behandlas i dialogprocesser som ger möjlighet till medskapande och förankring. Dessa höjer både kvaliteten och hållbarheten samtidigt som de stimulerar fortsatta dialoger och samverkan i den kommande verksamheten i området. Utvecklingsmålet är en inspirerande miljö med sociala möten och aktiviteter för dem som är verksamma inom universitetsområdet, för närboende och besökare.

Åtgärder som stärker temat delaktighet och process kan exempelvis vara:

- Val och genomförande av dialogprocesser i samband med planering och genomförande som stödjer målet att öka universitets- områdets sociala hållbarhet.
- Program som utvecklas för delaktighet, lärande och engagemang i att skapa en mer hållbar resursanvändning, genom exempelvis återbruk, ”delandekultur” och så kallade cirkulära principer för hållbara varor, funktioner och tjänster.

TRANSPORTER OCH RESANDE

Universitetsområdet ska utvecklas till en integrerad del i stadens transportstruktur med god tillgänglighet till olika urbana funktioner och anläggningar (bostäder, arbetsplatser, samhällsservice, kultur, etc.). Det centrala läget ger goda planeringsförutsättningar för hållbara transporter som gång-, cykel- och kollektivtrafik samt ett väl koordinerat och effektivt leveranssystem.

Åtgärder som stärker temat transporter och resande kan exempelvis vara:

- Ett tillgänglighetsprogram som identifierar läge och avstånd till viktiga målpunkter inom universitetsområdet och intilliggande bebyggelseområden samt avstånd från byggnadsentréer till hållplatser för kollektivtrafik.
- En ”grön resplan” för området utvecklas, som ger motivation åt hållbara resvanor och befordrar en hållbar färdmedelsfördelning samt beaktar aspekter som tillgänglighet, trafiksäkerhet, trygghet, kvalitet och kapacitet.

RESURSER OCH ENERGI

Meningen med det övergripande målet att skapa ett generellt och utvecklingsbart byggnadsbestånd är att nya byggnader ska medge ett flexibelt användande under lång tid. Återanvändning av befintliga lokaler, strävan efter hög grad av generalitet, i kombination med hållbara material i ny- och ombyggnad, ger lägre resursanvändning.

Vid om- och nybyggnad prioriteras material och produkter som dels minimerar spridning av miljö- och hälsofarliga ämnen till luft, vatten och mark och dels skapar förutsättningar för goda arbetsvillkor och en god arbetsmiljö i produktions- och byggskedet. Krav ställs på effektivt utnyttjande av lokaler, låg energianvändning och att utsläppen av växthusgaser ska minimeras.

Åtgärder som stärker temat resurser och energi kan exempelvis vara:

- Hur byggnader planeras och förvaltas för en cirkulär resursanvändning, ger låga behov av ändliga resurser och hur flöden för vatten, energi och avfall/material kopplas samman för en ökad resurseffektivitet.
- Hur förnybara resurser ska prioriteras framför ändliga och hur avfall i första hand ska undvikas, i andra hand återanvändas, i tredje hand återvinnas, i fjärde hand energiutvinnas och i sista hand deponeras.
- Krav på användning av kemikalier i byggd miljö, där lägsta nivå är att använda produkter och material som är fria från ämnen med utfasningsegenskaper, enligt Kemikalieinspektionens PRIO-kriterier.
- Krav avseende upphandling av produkter och material för att främja social rättvisa, sysselsättning och bättre arbetsvillkor.
- Hur användningen av produkter med miljö- och hälsofarliga ämnen kan minimeras.
- Hur energianvändningen vid drift av byggnader och infrastruktur, inklusive verksamhetsenergi, kan minskas genom användning av förnybara energikällor och optimering av aktivt och passivt tillvaratagande av solenergi.
- Hur nettoutsläppen av växthusgaser från byggnader, infrastruktur och transporter kan reduceras för att skapa en klimatneutralitet.

MARKANVÄNDNING, ARKITEKTUR OCH STADSBYGGNAD

Förtätningar som länkar samman befintlig och ny bebyggelse inom befintliga områden möjliggör effektiv markanvändning. Aktiva bottenvåningar och tydliga entréer till området gör områden mer socialt integrerade i staden. Genom att stärka kopplingarna till den omgivande staden med en medveten strategi för mötesplatser kan området erbjuda trygga och säkra platser och stråk för människor oavsett bakgrund, kön, funktionsnedsättning eller ålder. Byggnader med stor generalitet och flexibilitet ökar användbarheten i ett långt tidsperspektiv. Kulturvärden beaktas i planering av nya byggnader och vägs mot samhällsnytta och befintliga byggnaders lämplighet att inrymma moderna och ändamålsenliga lokaler för forskning och utbildning.

Åtgärder som stärker temat markanvändning, arkitektur och stadsbyggnad kan exempelvis vara:

- Tillgång till offentliga och gröna stadsrum, stråk och mötesplatser. Hur området kan utvecklas för att främja rekreation och fysisk aktivitet, med tillgång till exempelvis parker, lekplatser och aktivitetsytor för alla åldrar och grupper.
- Integration mellan ny och befintlig bebyggelsestruktur. Hur värdefull kulturmiljö kan utvecklas med hänsyn till den befintliga miljöns historiska karaktär, hur byggnader kan gestaltas och konstrueras i relation till den befintliga bebyggelsen.
- Hög generalitet som medger flexibelt användande av byggnader och mark.

EKOLOGI OCH MILJÖ

Vid nybyggnader används certifieringssystemet Miljöbyggnad (SGBC), ett verktyg som kan användas vid byggnaders projektering för att skapa höga miljöprestanda. Byggnaderna erhåller en klassificering som deklarerar deras miljökvaliteter. Byggnader utformas så att naturliga ljusförhållanden med god kvalitet skapas. Den yttre miljön planeras med ångfunktionella grönytor som har god tillgänglighet, med höga krav på orienterbarhet, trafiksäkerhet, trygghet och estetik.

Ekosystemtjänster som ger goda förutsättningar för hälsosam luftkvalitet, ljudmiljö och mikroklimat ska skapas eller bibehållas, vilket stärker fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande. Åtgärder som minskar sårbarheten vid framtida extrema skyfall planeras och genomförs. Gröna tak och dagvattenreservoarer ökar inte bara kapaciteten att omhänderta stora vattenflöden utan minskar också effekter av höga temperaturer och befrämjar biologisk mångfald.

Åtgärder som stärker temat ekologi och miljö kan exempelvis vara:

- Planering och projektering för miljöprestanda för certifiering enligt Miljöbyggnad.
- Program för ekosystemtjänster som tillfälliga översvämningsytor, grönstruktur, vattenbyggnadskonst och andra proaktiva åtgärder som gör området robust inför framtida klimatförändringar.
- Upprättande av en ljus- och belyningsplan.

Projektplan – ett levande dokument

10

Projektplanen redovisar ett antal möjliga projekt med planerat genomförande fram till år 2040. Vissa projekt är konkreta och

ligger nära i tid medan andra ännu ej har preciserats vad gäller form och innehåll. Under utvecklingsplanens planeringsperiod om 5-15 år kommer projektplanen naturligt nog att förändras. Projekt färdigställs, några utgår och andra tillkommer.

Avsikten är att kontinuerligt hålla projekplanen aktuell. Därför kommer den att förses med revideringsdatum. Den har också formen av ett löslblad i ficka på utvecklingsplanens omslag och kan därför lätt bytas ut mot en uppdaterad version. Respektive projekt i denna projektplan ska ges tolkningsmöjlighet och med sina förutsättningar, i sin tid, ta sig an uppdraget.

ORGANISATION

STYRGRUPP

Marie Smedbro, chef området för infrastrukturstöd, Göteborgs universitet
Birgitta van Dalen, marknadsområdesdirektör, Akademiska Hus
Pontus Isaksson, fastighetschef, Akademiska Hus, adj.
Mårten Tiselius, fastighetsstrateg, Göteborgs universitet, adj.

ARBETSGRUPP

Mårten Tiselius, fastighetsstrateg, Göteborgs universitet
Johan Öberg, projektledare Projekt Campus Näckrosen, Göteborgs universitet
Pontus Isaksson, fastighetschef, Akademiska Hus

Andreas Eklöf, Inobi
Martin Livian, Inobi
Tove Wennberg, Inobi

Hans Bjur, Arcobello (kapitel 2)

PRODUKTION

Foto:

Omslag: Kalle Sanner / Göteborgs universitet
Sid 7. Studenter, Kalle Sanner
Sid 9 ö. Korsvägen 1910, Historiskt kartverk över Göteborg
Sid 9 n. Lyckans Landeri, Per Rhedin
Sid 10. Stadsplan för Lorensberg 1919, Albert Lilienberg, Arcobello bildarkiv
Sid 11 ö. Vy över jubileumsutställningen, Arcobello bildarkiv
Sid 11 n. Plan över jubileumsutställningen 1923, Historiskt kartverk över Göteborg
Sid 12 ö. Humanisthuset vid Näckrosdammen, Ellegård, Alvar
Sid 12 n. Visionsbild Humanistiska fakulteten, KUB Arkitekter
Sid 15-16. Flygfoto w, Akademiska hus
Sid 25 Bryant Park, Jean Christoph Beroist
Sid 28. Pelousen, Jonas Berg
Sid 30. Humlab, Umeå universitet Humlab-X
Sid 31. Visionsbild GU vid Korsvägen, Wingårdhs Arkitekter
Sid 31. Visionsbild Kowloon Cultural District, Foster & Partners
Sid 31. Parsons housing and dining, The New School
Sid 32. Toni Areal, EM2N
Sid 32. Björns Trädgård, Bruce Louise Dodson
Sid 35. Visionsbild Konstnärliga fakulteten, Tham & Videgård Arkitekter
Sid 38. Näckrosdammen, Jonas Berg
Sid 39. Visionsbild Korsvägen, Tomorrow AB/Göteborgs Stad
Sid 41. Entré, Kalle Sanner
Sid 42. Studenter 2, Kalle Sanner
Sid 46. Studenter 3, Anders Bryngel
Sid 48-49, Kalle Sanner / Göteborgs universitet

Sid. 5, 13, 16, 17, 18, 19, 21, 26-27, 29, 36, 37. Planer och visualiseringar, Inobi

Layout: Akademiska Hus och Inobi

Tryck: Responstryck 2018

Akademiska Hus
Box 483
Stampgatan 14
401 27 Göteborg
Telefon: 031-63 24 00

Göteborgs universitet
Box 100
Universitetsplatsen 1, Vasaparken
405 30 Göteborg
Telefon: 031-786 00 00

akademiskahus.se info@akademiskahus.se

gu.se

